

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2005 MAREC
MARZEC

Č. 3 (561)

CENA 2.20 ZŁ

FAŠIANGY
OSTATKY '2005

POL STOROČIA SPOLU

Z HISTÓRIE SVIATKU ŽIEN

Príjemné
veľkonočné
sviatky
želá
Redakcia
a ÚV SSP

V dňoch 29.-30. januára t.r. sa v Krempachoch uskutoční jubilejný, 10. ročník pekného kultúrneho podujatia Fašiangy ostatky '2005, ktorého sa zúčastnil veľký počet krajanských spevákov, inštrumentalistov a rozprávačov, ako aj niekoľko folklórnych súborov, koledníckych skupín a ľudových kapiel zo Spiša a Oravy. Na našom zábere vystupuje ľudová kapela z Jurgova. Podrobnejšie o podujatí píšeme na str. 20-21. Foto: A. Klukošovská

V ČÍSLE:

Severné Slovensko alebo Horné Uhorsko? (2)

4-5

Lipnická zlatá svadba

6

Pol storočia spolu

7

Pogrom (3)

8-10

Rubínová svadba

10-11

S dejín fridmanskej školy (2)

12

Horčičné zrnko...

13

Z histórie sviatku žien

14

Obetiam fašizmu

14

Krempachy '2005

15

Kumoratky v akcii

16

Plány OV SSP na Spiši

17

Pekelník

18

Podvlnčianske problémy

19

Fašiangy - ostatky '2005

20-21

Povedka na voľnú chvíľu

22-23

Rozprávky pre neposlušné deti

25

Citatelia - redakcia

26-28

Poľnohospodárstvo

29

Mladým - mladším - najmladším

30-31

Šport a hudba

32

Učíme sa pliesť

33

Naša poradňa

34-35

Psychozábava - humor

36-37

Zaujímavosti

38

NA OBÁLKE: Magdaléna Vojtasová z Jurgova počas vystúpenia na Fašiangoch-ostatkoch v Krempachoch.
Foto: A. Klukošovská

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel. 632-66-04, 634-11-27, fax 632-20-80, e-mail: zg@tsp.org.pl

*Zrealizowano przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury*

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Agata Klukošovská, Marián Smonek

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny
w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego
lub bezpośrednio wpłatą na konto:

BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A. III/O KRAKÓW 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kót i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półroczenie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstu.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych,
nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2300 egz.

NEDECKÁ MATERSKÁ ŠKOLA

V spišských obciach pretrváva tradícia, že sa o deti starajú starí rodičia. Avšak nie všetky rodiny majú doma dedka či babičku, preto pri opatruvaní detí hľadajú pomoc v materskej škole. Predškolské zariadenia poskytujú malým deťom od 3 do 6 rokov celodenom a poldennu výchovno-vzdelávaciu starostlivosť. Deti si takto už od ranného detstva zvykajú na istý denný režim, čo v budúcnosti uľahčuje prácu učiteľom prvého stupňa a zároveň sa učia žiť v kolektíve. Na týchto princípoch pracuje aj materská škola v Nedeci, ktorú sme navštívili.

Navštevuje ju štyridsaťšesť detí, rozdelených do dvoch vekových skupín – mladšej (3-5-ročné deti) a staršej (6-ročné deti). Starajú sa o ne dve vychovávateľky Zofia Nowaková a Helena Stopa, riaditeľka Marta Strončeková a katechéta Jozef Bednárešík.

Deti prichádzajú do škôlky o pol ôsmej ráno a najprv raňajkujú. Mladšie deti sa potom hrajú. Každé má oblúbenú hračku, o ktorej nám veľmi rado porozprávalo. Sú medzi nimi medvedíky, autička, bábiky, loptičky, stavebnice a ďalšie. Každé dieťa chcelo byť vypočuté čím skôr. Ani nie div, ved každý cudzí návštevník znamená pre ne príležitosť pochváliť sa tým, čo vedia, čo robia a čo majú rady.

Staršie deti majú svoje miestnosti na poschodí, kde sa už nielen hrajú, ale aj učia prvé písmená a číslice. Ako nám hovorí-

li, chodia na výlety do blízkeho okolia, hrajú sa do školskej záhrady, v zime zasa sánkovať. Boli veľmi zhovorčivé a ukázali nám aj miestnosť, v ktorej majú pripravený regionálny kútik. Práve tam sa učia regionálne názvy, napr. pomenovať časti nedeckého ženského a mužského kroja, nástrojov, ktoré sa voľakej používali v domácnosti a pod. Je to pre nich zdroj poznania minulosti svojej obce a regiónu.

Škôlka organizuje mnohé súťaže, napr. športové, výtvarné, v pomenovaní nástrojov, ktoré sa v minulosti používali a pod. Spolupracuje tiež so základnou školou a spoločne usporiadali akciu „Moja prvá vyučovacia hodina v prvom ročníku“. V tento deň sa deti zo škôlky presťahovali do základnej školy a prváci do škôlky. Malí škôlkari so zvedavostou pozorovali nové okolie, kym prváci sa na chvíľu opäť vrátili do detského raja hier a zábav. Kontakt so školským prostredím majú deti aj pri príležitosti Dňa učiteľov buď pred Vianocami, keď idú zavinovať svojím budúcim spolužiakom a učiteľom. Škôlka má otvorené brány nielen pre deti, ale aj ich rodičov, ktorí môžu za nimi kedykoľvek prísť. Spoločne s rodičmi oslavujú také podujatia, ako napr. Sviatok pečenia zemiakov, Mikuláš, Deň starých rodičov, Deň matiek a rozlúčka

Mladšia skupina s vych. Z. Nowakovou a riad. M. Strončekovou

so staršiou skupinou. Rodičia sa veľmi radi zúčastňujú na vyučovaní v škôlke, keďže majú možnosť sa na vlastné oči presvedčiť, ako sa darí ich ratolesti.

Metodická a odborná príprava

Zdalo by sa, že v škôlke nie je potrebný nejaký zvláštny vyučovací program, vedľa detí sa tam majú len hrať. Kto si však takto myslí, je na veľkom omyle. Podľa slov riaditeľky M. Strončekovej okrem základných osnov predpísaných pre materské školy, používajú aj autorské programy pripravené pracovníkmi škôlky. Napr. Prispôsobovanie sa detí v materskej škole - Zofie Nowakovej a Marty Strončekovej, Regionálna výchova – Marty Strončekovej a Jozefa Bednárešíka,

Deti so svojimi hračkami

Staršia skupina s vychovávateľkou a riaditeľkou škôlky

Budova materskej školy

Výsledky materskej školy v lokálnom prostredí – Heleny Stopej a M. Strončekovej a ďalšie. Každý z týchto programov je zameraný na rozvoj nejakej oblasti detskej osobnosti. Regionálnou výchovou získavajú deti prehľad o tradičných svätkoch a s nimi spojených zvykoch, učia sa ľudové pesničky a tance. Zároveň, čo je veľmi zaujímavé, spoznávajú hračky, ktorími sa v minulosti hrali ich rodičia či starí rodičia. V súvislosti s týmto programom aj predvlni vystúpili s nedeckými zvykmi na Fašiangoch – Ostatkoch v Krempachoch.

Materská škola je otvorená na rôzne formy spolupráce, preto napr. na jar organizuje Deň otvorených dverí, kedy každý záujemca sa môže oboznámiť s vnútornou organizáciou škôlky, jej priestormi a dokonca sa môže zapojiť do detských hier. – *Prichádza k nám vtedy veľmi veľa návštěvníkov*, - hovorí M. Strončeková. - *Sú to najmä rodičia, ale aj babičky a dedkovia, ktorí dokonca nemajú vnukov v škôlke. Takýmito spôsobom sa môžu presvedčiť, ako sa deťom darí a opačne, deti majú silnú motiváciu, aby sa na tento deň čo najlepšie pripravili, ved' ich pozorujú rodičia a starkí. Myslím si, že je niekedy dobre zapojiť do výchovy v materskej škôlke aj rodičov, pretože dieťa takto získava istotu a pocit bezpečnosti. Deti sa zúčastňujú aj rôznych obecných slávností, ako napr. oblátkových stretnutí, na ktorých vystupujú s umeleckým programom.*

Plány do budúcnosti

Riaditeľka Marta Štrončeková má tri základné, ako tomu hovorí - sny, ktoré by chcela v blízkej budúcnosti realizovať. Prvým je modernizácia budovy a zabezpečenie lepších priesotorových podmienok pre deti. Spája sa to s väčšími finančnými prostriedkami, ktoré zatiaľ nemá. Jednou z možností je hľadanie sponzorov, čo nie je ľahké. Ďalším snom je vydanie farebného informačného letáka o materskej škole v Nedeci, ktorý by mohla každý rok pred zápismi posielat rodinám majúcim malé deti. S tým by mohla byť spojená aj internetová stránka o škôlke. Bol by to druh reklamy. Napokon tretím snom je nadviazanie spolupráce s materskou školou na Slovensku. Prajeme riaditeľke, aby sa jej splnil aspoň jeden z týchto snov.

Deti prostredníctvom nášho časopisu pozdravujú svoju riaditeľku, vychovávateľky a ostatných pracovníkov škôlky, no a samozrejme aj svojich rodičov.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

oszkowského citát, podľa ktorého bol Seton-Watson „najväčší i najuczyniejszy agent propagandy brytyjskiej“ pochádza z knihy „Rekviem za mŕtvou říši. O skáze Rakouska-Uhorska“ autorstva Fr. Fejtö. Academia Praha 1998, ktorého p. Roszkowski taktiež uvádzá ako zdroj svojich vedomostí o Slovácoch. Tu sa možno dočítať (s.221): „Britská vláda neužívala k ovlivneniu veřejného mínění ani tak tisku jako spíš univerzitních vzdělanců, patentovaných znalců a odborníků, kteří navštěvovali Foreign Office... Pokud jde o prof. Hughu Seton-Watsona, vybudoval si pověst nejlepšího odborníka na otázky monarchie a evropského jihovýchodu. Jako syn z významné skotské rodiny byl zpočátku přesvědčený liberál, obdivovatel Kossuthův. ... jak mohl krajan poangličtěných Irů a Keltů (Iri nie sú Kelti? – pozn. M.A.)... hovořit tak nenávistně a pohrdavě o mnoha básnicích a spisovatelích, kteří – protože se zcela assimilovali – psali maďarsky. Tak jako básníci a spisovatelé baskického, bretoňského, provensalského a iného původu píší franc-

SEVERNÉ SLOVENSKO

POKRAČOVANIE Z Č. 2/2005

couzsky... Někdo namítne, že naše analogie kulhá, protože maďarský stát z obavy, že ho jeho národností zaplaví, se snažil svou legislativou trochu příliš drsně popohnat proces, který by se byl jinak vyvíjel pomaleji..."

R. W. Seton-Watson bol jeden z najväčších zahraničných priateľov, akého Slováci a Česi kedy mali. Jeho dielo The Racial Problems in Hungary, London 1908 (slovenský preklad Národnostná otázka v Uhorsku, Bratislava 1995) na 530 stranach podáva verný obraz o položení slovenského národa v rokoch pred prvou svetovou vojnou, vystaveného krutej barbarskej maďarizácii. Hovorí nielen o Slovácoch, ale aj o Rumunoch, Srboch a ostatných Nemaďaroch vo vtedajšom Uhorsku. Vážny záujemca má možnosť okrem tohto diela siahnuť aj po iných publikáciách autora, ako aj po autentických dokumentoch „R.W. Seton-Watson a jeho vzťahy k Čechom a Slovákom v rokoch 1906-1951“, vydaných v dvoch zväzkoch v rokoch 1995 a 1996 Ústavom T.G. Masaryka (Praha) a Maticou slovenskou (Martin) na 900 stranach v jazykoch vzniku (anglicky, nemecky, česky, slovensky). Scotus Viator sa zaslúžil rovnako ako napr. nórsky spisovateľ Björnstjerne Björnson o informovanie svetovej verejnosti o postavení Slovákov v Uhorsku. Bez objektívneho poznania tejto história nemožno ani naplno pochopíť, prečo došlo k rozpadu Rakúsko-Uhorskej monarchie. Takže nie moje odvolávanie sa na autoritu napr. Setona-Watsona by malo vyvolávať akési počudovanie, ale nálepkanie tohto svetlého zjavu britskej vedy a politiky označením „agenta britskej propagandy“. To môže tvrdiť len maďarský šovinista, alebo zaslepený poľský maďarofil.

P. Roszkowski vyčíta M. Andrášovi, že označil – okrem stanovísk západných dohodových mocností – ako „významný“ bolševický dekrét ľudových komisárov, vydaný 29. augusta 1918 a tvrdí, že „vyhlasujúc spomínaný dekrét,

bolševici vôbec nechceli prispiť k obnove poľského štátu, jedine chceli získať pre seba výhodný propagáčny efekt". Nehodlám sa púšťať do podrobného hodnotenia vzniku nástupníckych štátov na rozvalinách centrálnych mocností a cárskeho Ruska, ale okrem názoru p. Roszkowského, ktorý som sa teraz dozvedel, poznám aj názory mnohých iných renomovaných historikov, ktorí sú oveľa fundovanejší. V prvom rade sa pochopiteľne chcem venovať okolnostiam, ktoré viedli k zrušeniu plebiscitu, ktorý mal rozhodnúť na Tešínsku, Orave a Spiši o určení československo-poľskej hranice. Preto sa opäťovne sústredím na podmienky, ktoré vŕazné západné mocnosti (!) dali poľskej vláde, jej predsedovi W. Grabskému. Veľká Británia a Francúzsko podmienili poskytnutie diplomatickej a vojenskej pomoci proti bolševickej amáde, ak poľská vláda bude súhlasiť:

1/ S podpísaním zmluvy o prímerí na základe hranicnej čiary, navrhanej Najvyššou radou dňa 8.12.1919 (tzv. Curzonová línia), ponechávajúc Vilnius v hraniciach Litvy a prijímajúc rozhraničujúcu líniu vo východnej Haliči podľa

bolševici, medzi Poľskom a Litvou neboli v tom čase nadviazané diplomatické styky.

Do bodky sa vlastne splnila len požiadavka zrušiť plebiscit medzi Československom a Poľskom a Najvyššia rada v Paríži prijala rezolúciu o zásadách ustálenia hranice a 28. júla 1920 splnomocnená Rada veľvyslancov rozhodla s konečnou platnosťou o hranici na Tešínsku, Orave a Spiši. Spokojní boli Česi, nespokojní boli Poliaci a Slováci. V tejto súvislosti sa treba pristaviť pri tvrdení p. Roszkowského, že je zanedbateľná úloha E. Beneša, zato je vraj dôležitá informácia o názoroch amerického Cambona, ktorý si plietol Čechov so Slovákm, či ich nerozlišoval. To môže vyvolat len úsmev: prečo by mal rozlišovať Čechov a Slovákov, ktorí vytvárali spoločný štát a vystupovali na mierovej konferencii spoločne. Cambon nekreslil nové hranice medzi ČSR a Poľskom, ale Beneš ich nakreslil, čo je historicky overený fakt. A čo sa týka napríklad postoja prezidenta ČSR T.G. Masaryka, stačí si preštudovať prácu poľskej historičky Aliny Szklarsko-Lochmannovej „Polako-czechosłowackie stosunki dyplomatyczne w latach 1918-1925“, na str. 46-47: „Nezávisle na stretnutiach parížskych, došlo 9. apríla 1919 v Prahe k stretnutiu z iniciatívy českej medzi Z. Lasockim a prezidentom Masarykom, dobrými známymi z čias predvojnového viedenského parlamentu, z ktorého výsledky La-

socki sformuloval v prítomnosti Masarykovej takto: Československo je ochotné prihliadať na želania Poliakov na územiaci Spiša, Oravy a Kysúc, naproti tomu zotrvava na železničnej trati Bohumín-Tešín-Jablunkov, pričom samotné tieto mestá by mali zostať v Poľsku, ďalej sa domáha pre Československo karvinskej uhoľnej panvy, nevylučujúc jednako možnosť rozdelenia, prípadne obchodnej zmluvy o dodávkach uhlia a koksu.

...Masaryk niekoľkokrát počas tohto rozhovoru poznamenal, že sa dvakrát obrácal na premiéra Paderewského prostredníctvom zvláštnych poslov, avšak nedostal odpoved. Po návrate do Poľska Lasocki navrhoval Ministerstvu zahraničných vecí svoje služby pri uskutočňovaní ďalších rokovaní s Masarykom, ale o jeho návrh nebol záujem..."

K tomu len toľkoto: stanovisko TGM bolo nesporne smernicou pre E. Beneša, ktorý bol skutočne autorom návrhu, ako

majú byť upravené hranice s Poľskom a vlastnoručne ich načrtol pre Konferenciu veľvyslancov. A priestor pre to sa vytvoril poľskou prosbou, aby Poľsku Dohodové mocnosti pomohli... Sapienci sat. A základný a rozhodujúci význam tu má zrušenie, teda neusporiadanie plebiscitu. Ale nielen v roku 1920. Ani v roku 1938 – po Mnichove, hoci ním v istom časovom úseku Beckovci šerimovali. Tak prečo potom od neho ustúpili? Po Mnichove museli Česi a Slováci akceptovať požiadavky Nemcov, Maďarov aj Poliakov. A vraj dobrovoľne.

JUDr. MATEJ ANDRÁŠ

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Pohľad na Jurgov na pozadí Tatier. Foto: J. Špernoga

LIPNICKÁ ZLATÁ SVADBA

V našom putovaní za krajanskými jubilantmi sme tentokrát zablúdili do Malej Lipnice, kde žijú Emília a Ignác STECOVCI, ktorí vlni oslavili svoju zlatú svadbu. Je to krásne jubileum, ktoré spolu s nimi oslavili ich deti, vnuci, vnúčky a bližia i dalšia rodina. Bolo to vzrušujúce, keď jubilanti opäť prišli pred oltár, kde si zopakovali manželskú prísahu. Pri rozhovore s nimi som si všimol, že im ani po tolkých rokoch nevyhasla z tváre iskierka vzájomnej oddanosti, nehy a dôvery, ktorú im môže závidieť veľa mladých párov.

Emília Stecová, rodená Chovancová, sa narodila 24. augusta 1935 v Jablonke v slovenskej roľníckej rodine Jozefa a Márie (rod. Kašprákovej) Chovancovcov. Jej detstvo nebolo ľahké. Pochádza z početnej rodiny. Okrem nej sa totiž Chovancovcom narodilo ešte šesť dcér – Štefánia, Mária, Anna, Cecília, Jozefína a Margita ako aj traja synovia – Jozef, Alojz a Ignác. Pri spomienkach na svoje detstvo sama hovorí – *Od malička som musela ľažko pracovať. Už ako deväťročná som musela ísť do služby k bohatšiemu gázdovi v Jablonke, kde som pásala husi a neskôr ovce. Zároveň som chodila do školy. Vychoďala som štyri triedy slovenské a po vojne ešte dve polské. Keď som mala 16 rokov, začala som pracovať na družstve v Jablonke, kde som musela odrobiť tzv. službu Poľsku, ktorá bola v tom čase povinná. Bolo nás tam viac dievčat a práca bola naozaj ľažká. Vlastnými rukami som musela každý deň podojiť až deväť kráv. Naštastie sa toto obdobie neviaže len s nepríjemnými spomienkami. Pri týchto práciach som sa zoznámila so svojím budúcim manželom Ignácom Stecom z Malej Lipnice. Bolo to v roku 1952.*

Ignác Stec sa narodil 26. marca 1933 v slovenskej roľníckej rodine Kazimíra a Márie (rod. Mihalákovej) Stecovcov v Malej Lipnici. Okrem neho mali ešte Stecovci syna Jána, ktorý sa neskôr oženil s Margitou Cieluchovou a doteraz býva v Malej Lipnici, ako aj dve dcéry – Johanu a Emíliu. Prvá vyšla za Karola Karkošku a tiež býva v Malej Lipnici, kym Emília, ktorá sa vydala za Vojtechu Telucha, sa vystahovala do Podválka. Stecovci mali nevelké gázdovstvo, na ktorom museli pracovať aj deti. Ignác si takto spomína na mladé roky svojho života: *Keď som mal 6 rokov, začala sa druhá svetová vojna. Boli to ľažké časy. Musel som pomáhať rodičom na poli a popri tom som chodil do slovenskej školy v Malej Lipnici, v ktorej som vychodil päť tried. Po vojne som už do polskej školy nechodil. Otec mi zahynul koncom vojny, keď sa front zastavil u nás. Mal som vtedy 12 rokov. Veľká tarcha starostlivosti o gázdovstvo a o mladších*

súrodencov spadla aj na mňa. Pomáhal som mame, kolko som vľadal, len aby sme mali čo jest.

Keď podrástol a stal sa s neho statný mládenec, začal pracovať na družstve v Jablonke, kde si mohol niečo privyrobiť. Aj keď práca na družstve nebola ľahká, pri spomienkach na ten čas sa Ignác z Emíliou pousmejú, pretože sa tu, ako som už spomenul, zoznámili.

Po dvoch rokoch známosti sa rozhodli, že svoj vzťah a vzájomnú lásku spečiatia sobášom. Stalo sa tak 11. januára 1954 v kostole Premenia Pána v Jablonke. Emília sa po svadbe prestahovala k svokrovcom do Malej Lipnice, kde spolu s manželom Ignácom najprv pomáhali na rodičovskom majetku a neskôr začali na ňom samostatne hospodáriť. Roboty na gázdovstve mali naozaj dosť, ale vo voľnom čase sa Ignác často vyberal na stavby, tzv. privátky, kde si privyrábal ako murár. Popri tom pracoval ešte ako cestár. V tom čase ho Emília na gázdovstve začala pomáhať. Medzitým sa im narodili dva synovia – Ignác (1954) a Anton (1957). Od detstva pomáhali svojím rodičom na hospodárstve.

Keď deti trochu počas vyrástli, Emília sa v roku 1969 vybrať za prácou do Čiech do Hoštejna pri Zábřehu, kde pracovala v

lesoch. Starala sa lesne škôlky. Táto práca sa jej však neveľmi páčila, preto odišla do Ostravy, kde pomáhala pri murárskej práciach. Kvôli zdravotnému problémom sa v roku 1985 vrátila späť na Oravu. Nikde už nepracovala a prešla do dôchodku. Medzitým sa obidvaja synovia oženili. Starší syn Ignác si svoju ženu nehladal daleko, oženil sa s Emíliou Maďarovou z Malej Lipnice. Mladší Anton si našiel svoju nevestu Žofiu Panekovú v Spytkowicach. Obaja synovia bývajú teraz v Malej Lipnici. Ignác a Emília Stecovci sa tešia už z dvoch vnukov, dvoch vnúčiek a dvoch pravnukov.

Gázdovstvo, na ktorom manželia celý život gázdovali, odozvali svojim deťom. Hoci by si už mohli trošku oddýchnuť a tešiť sa z vnúčat a pravnúčat, nedokážu žiť bez práce. Nadalej chovajú nejakú tú kravičku a niekoľko prasiatok. Ignác každé ráno odnáša mlieko na predaj, lebo, ako hovorí, každý groš sa zíde. Podľa nich sa v dnešných časoch hospodári ovela ľažie ako kedysi. Lepšie povedané, neopláca sa to.

Manželia Stecovci boli dlhé roky odberateľmi nášho krajanského časopisu a veľmi radi si prečítajú ho aj dnes.

Do ďalších rokov života im prajeme veľa zdravia a krásnych, pokojných dní v kruhu najbližšej rodiny.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

Emília a Ignác Stecovci

cem dnes predstaviť ďalší jubilujúci párs z Malej Lipnice – Jolanu a Emila KARKOŠKOVCOV, ktorí pred nedávnom oslávili zlatú svadbu, čiže 50 rokov spoločného manželského života. Bola to pre nich a ich rodinu významná životná udalosť.

Emil Karkoška sa narodil 21. júla 1933 vo viacdetnej slovenskej roľníckej rodine v Malej Lipnici. Od malička mal ťažký život. Ledva zavŕšil desať rokov, keď mu ešte pred koncom vojny (v r. 1944) zomrel otec a matka ostala sama s piatimi malými detmi. Navyše počas frontových bojov na Orave, ktoré tu trvali vyše dva mesiace, im ruskí vojací pobrali všetok živý inventár (kravy, ošípané, hydinu a pod.), takže stávalo sa, že nezriedka nemali čo do hrnca vložiť. Hlad ako aj tuhá zima v prvých mesiacoch 1945 spôsobili, že jeden z jeho bratov František ťažko ochorel a tejto chorobe necelý rok po vojne aj podľahol. Ostatní súrodenci naštastie prežili. Ka-

Jolana a Emil Karkoškovci

že sa zoberu. Sobaš mali v roku 1955 v kostole sv. Štefana v Malej Lipnici. Po svadbe začali spoločne hospodáriť na neveľkom, asi 5-hektárovom gazdovstve, no a vychovávať deti. Totiž postupne sa im narodilo šesť detí – štyria chlapci a dve dievčatá. Dnes sa už takmer všetci

osamostatnili. Jozef sa oženil s Angelou Lukovou a býva v Malej Lipnici, podobne aj Marián, ktorý sa však vystaňoval do Veľkej Lipnice. Ďalší syn Emil

si vzal za ženu dievčinu zo Zubrince a s ňou i piatimi detmi býva u rodičov. Slobodný je len najmladší Tadeáš. Z dvoch dcér sa mladšia Mária vydala za J. Karkošku a býva v Malej Lipnici, kde spolu s manželom hospodári na neveľkom gazdovstve, ale vo voľnom čase si chodí privyrábať do Rakúska. Naproti tomu staršia Emília, ktorá dlhé roky pracovala v jednom z jablonských obchodov, sa vydala za E. Palucha zo Zubrince a tam aj býva. Majú tri deti – dcéru a dvoch synov. Mladší z nich sa pobral do Ameriky, kde v súčasnosti študuje teológiu a v júni tohto roku bude vysvätený za knaza, čomu sa naši jubilanti s celou rodinou veľmi tešia. Keď si pred nedávnom v lipnickom kostole opakovali svoju manželskú prísahu, prišiel na ich slávnosť z Ameriky aj spomínaný vnuk a predniesol k starým rodičom dojímavú kázeň, ktorú si – ako sa mi oslavenci zdôverili – budú pamätať do konca svojich dní.

Manželia Jolana a Emil Karkoškovci sa celý život hrdo hlásili k slovenskému pôvodu a svoje deti vychovali v slovenskom duchu. Nie div, že všetky sa v škole učili slovenčinu. Celý život tvrdovo pracovali a keď im už začali chýbať sily, prešli na zaslúžený dôchodok. Dočkali sa už 20 vnukov a 8 pravnukov. Samozrejme obaja manželia sú dlhorocenými členmi nášho Spolku a čitateľmi Života. Dodnes sa živo zaujímajú o naše spolkové hnutie v obci a keď len môžu, zúčastňujú sa na krajanských podujatiach.

Manželom Karkoškovcom želáme do ďalších rokov veľa zdravia, pohody a čo najviac milých chvíľ v rodinnom kruhu.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

rol, ktorý má už vyše 80 rokov, býva v Malej Lipnici, sestra Eugenia, ktorá sa vydala v rodnej obci za V. Vojčiaka a vychovala 2 dcéry, už, žiaľ, nežije, kym ďalšia sestra Emília sa vystaňovala do Lokce na Slovensku, kde sa vydala a podnes žije.

Jolana Karkošková, rodená Moždeňová, pochádza taktiež zo slovenskej roľníckej rodiny. Ani ona to v živote nemala ľahké. Mala sice len jednu sestru Máriu, ale obe veľmi skoro osireli, keďže ešte pred vojnou im umrel otec, ktorý nota bene pochádzal z Podsklia. Preto len čo trošku podrástli, museli ísť do služby k bohatším gazdom. Napr. Jolana 3 roky slúžila u F. Živiola, kde o.i. pásala kravy a opatruvala malé deti. Podobne, ako v prípade manžela Emila, aj jej školské roky pripadajú na obdobie slovenského štátu a krátko po vojne, takže Jolana chodila vlastne len do slovenských škôl. Podobne aj jej sestra Mária, ktorá sa neskôr vydala za Eugena Gribáča z Podvylka, kde potom takmer dvadsať rokov viedla slovenský divadelný krúžok Ondrejko

– V prvých povojnových rokoch, - spomína Jolana, - keď v jednotlivých oravských obciach začali vznikať mestne skupiny Spolku, takmer v každej dedine boli postupne otvorené slovenské školy. Aj u nás bola slovenská škola a chodili do nej takmer všetky lipnické deti. Napr. do pol'skej školy chodilo v tom čase len šesť detí... Ja som sa učila veľmi dobre, ale o d'alošom štúdiu po ukončení základnej školy som nemohla ani myslieť. Mama, ktorá bola vdova, mi povedala, že sa mám vyučať a nie študovať, lebo ona na školy nemá peniaze. Tak sa aj stalo...

Jolana sa zoznámila s Emilem Karkoškom a hned si akosi prirástli k srdcu. Netrvalo dlho, keď sa rozhodli,

Pokračovanie z č. 2/2005

Na sny sa neumiera

Vo všetkých obciach sa vytvárali dôvernícke zbory. Počas príprav hlasovania mali sledovať vývoj vlastnej i poľskej agitácie, dozerať na vyhotovenie zoznamov voľičov, kontrolovať priebeh hlasovania. Vládny poverenec dokonca navrhol ministru pre správu Slovenska Dr. Vavrovi Šrobárovi, aby sa na plebiscitnom území uverejnili vládny prejav so stanoviskom pre úpravu pomerov Slovenska a pre otázku autonómie. Malo sa poukázať, že všetky politické strany, ktoré majú v programe autonómiu, sa rozchádzajú s oficiálnou politikou iba v chápaniu jej rozsahu a časovej prípustnosti a nemalo sa vylúčiť, aby Slovensko, ak si to bude želať väčšina obyvateľstva, dostať autonómiu. Všeobecne z Prahy odporúčali, aby komisia pri rozhodovaní o uplatňovaní nárokov obyvateľstva sporného územia postupovali nanajvýš benevolentne.

BOHUŠ CHŇOUPEK POGROM (2)

Vládnych komisárov v Spišskej Belej, Tvrdošíne a Ružomberku vyzvali, aby prijali titul „Predseda plebiscitnej komisie“, nepoužívali pečiatku „Vládny komisár republiky Česko-Slovenskej“ a vrátili plné moci, ktoré pre nich ako vládnych komisárov vystavili.

Úlohou subkomisie bolo zaručiť udržanie verejného poriadku a pravidelnú správu neutrálneho plebiscitného územia. Z titulu zvrchovanosti mohla subkomisia na tomto území anulovať akúkoľvek dispozíciu česko-slovenských úradov realizovanú bez vedomia a bez súhlasu medzinárodnej komisie. Disponovala okupačným vojskom. Mohla vytvoriť políciu zostavenú z obyvateľov neutrálneho územia. Určovala mieru spôsobilosti miestnych úradov. Výlučnú právomoc v otázkach organizácie súdnictva vyjadrovala povinnosť sudcov okresných súdov sklaňať slávnostný sľub do jej rúk. Prísahu do jej rúk boli povinní sklaňať aj všetci učitelia pôsobiaci na stanovenom území. Subkomisia mohla vykázať z územia každého agitátora či osobu, ktorá by sa akokoľvek pokúšala ovplyvňovať či falšovať výsledky plebiscitu.

Výnimočná situácia prinášala subkomisii nesmierne veľa nezvyčajnej agendy. Váhavý postup vlády pri odsune polície z plebiscitného územia, nedodržiavanie počtu stanovených kvót pre žandárstvo, taktizovanie sporných partnerov v záujme udržania si kontroly nad územím čo najdlhšie vyvolávalo protesty, kritiku, výzvy medzinárodnej komisie.

Príčina podania prvej protestnej nôty medzinárodnej komisie v Tešíne bola ozaj kuriózna. Bol ňou česko-slo-

venský delegát pri subkomisii v Jablonke, msgr. Blaha. Dokument podpísaný predsedom medzispojeneckej komisie francúzskym delegátom de Mauneville poukazoval na nezlučiteľnosť funkcie delegáta pri subkomisii s funkciou generálneho vikára. S príse stisnutými perami se bavedomého augura Francúz povýšenecky vyslovil nádej, že otázka bude vyriešená ihned.

Demarš nezostal bez Benešovej reakcie. Pamäti hodnou sa stala jeho rada Blahovi. Odkázal ju s neobyčajnou ostrošou. V nijakom prípade pre námietku inkompatibility úradu generálneho vikára a delegáta pri subkomisii z funkcie nerezignovať. Situáciu riešiť hoci aj tak, že sa na istý čas vzdá úradu generálneho vikára, a to aj napriek prípadným komplikáciám zo strany cirkevných kruhov.

Skúsený Beneš dobre vedel, čo v chaotických popravových časoch presadzuje. V panujúcej atmosfére ostrých treníc medzi síce už umierajúcim, no ešte vždy prežívajúcim maďarónstvom a nadšene sa stupňujúcim slovenským uvedomovaním veľmi potreboval spoľahlivosť a istotu. Tú mu zaručovali národné bezúhonné stúpenci česko-slovenskej štátnosti. Podaktorí maďaróni nimi opovrhovali, že sa zrie-

kli dedovizne a statočné slovenské národovectvo vymenili za pražský košiar a mastné hrnce. Hlavné bolo, že šlo o skúsených, vzdelaných a v tenkom pradive medzinárodných vzťahov zbehlých odborníkov.

Dušpastier Marián Blaha, vysoký cirkevný hodnostár, vplyvný muž skromného pôvodu, pohotový a obratný rečník, takým skutočne bol. Jeho otec Michal Blaha, čižmár v Liptovskom Hrádku, mohol pomôcť synovi dosťať sa na gymnázium v Levoči. Ďalej si však potomok musel pomáhať sám. Po skončení teológie v Spišskej Kapitule ako kaplán prešiel pol Spiša. Ždiar, Nižné Ružbachy, Kežmarok. Šesť rokov pôsobil ako vychovávateľ v aristokratickej kniežacej rodine Zamojskovicov v Krakove. S nimi precestoval celú Európu, osvojil si jazyky, nadobudol široký rozhlás v medzinárodných otázkach, prehľbovaný štúdiom na krakovskej univerzite. Po prevrate ho vymenovali za člena našej delegácie na mierovej konferencii v Paríži a za člena komisie pre urovanie sporov medzi Tureckom a balkánskymi štátmi. Slovom, ideálny typ.

Práve tak o dvadsať rokoch mladší pravotárik Juraj Slávik, rodák z Dobrej Nivy, poslucháč práva v Budapešti, Berlíne, absolvent v Paríži, predstaviteľ mladej generácie hlasistov, zoskupenej okolo časopisu Prúdy, ich literárne činný redaktor, prekladateľ z francúzštiny a poľštiny, ktorému nechýbal porevolučný zápal hlásateľa českoslovakizmu, hneď po prevrate sa stal vládnym komisárom pre východné Slovensko, v situácii viditeľného nedostatku odborníkov bol veľmi vhodný za delegáta do plebiscitnej komisie.

Podobne mladý ružomberský architekt Ján Burjan, absolvent Vysokej školy technickej v Budapešti, spolupracovník chýrneho pražského architekta Gočára, príslušník skupiny prúdistov, čo sa podpísal pod Deklaráciu slovenského národa v Martine, po prevrate člen Revolučného národného výboru, tajomník ministra Dr. Vavra Šrobára, sa stal správcom Ústrednej kancelárie pre plebiscit na Spiši a Orave v Ružomberku.

Rozhodnutie o ľudovom hlasovaní sa ukázalo ako príliš brizantné. Rozbúrilo hladinu Spiša a Oravy. Obyvateľstvo, rozdráždené nečakaným vyhlásením, reagovalo živelne. Spontánne odosielalo petície, organizovalo podpisové akcie so sľubmi vernosti novej republike a prosbami zachovať národnú slobodu.

Oščadnica, Čierne, Skalité, chýrne kysucké obce, Czarna Voda, Biela Voda, Javorky, dediny na Orave, sa hlásili k republike.

„Sľubujú vernosť a žiadajú, aby im bola zabezpečená náboženská a národná sloboda“, zmieňoval sa o nich Masaryk priateľom.

Delegácií spišských Slovákov, ktorí návštěvou na Pražskom hrade demonštrovali svoju príslušnosť k republike, Masaryk povedal:

„Váš rečník sa zmienil o hlasovaní. V tom sme závislí od Dohody a mierových podmienok. Myslím však, že vaša deputácia - a nie je prvá - svedčí o tom, že výsledok hlasovania bude taký, aký si ho prajeme. Postarám sa, aby bolo napravené, v čom sa vám krividlo.“

Stupňovanie príprav plebiscitu rozpútalo búrku. Tváre zlovestne stvrđili. V očiach sa zračil hnev. Vzrástala podráždenosť. Kde sa zišiel dav, hučal ako povodeň. Dusil v sebe rozhorčenie. Objavili sa zákernosti, provokácie, sabotáže. Iba ľažko bolo krotiť bojachtivosť, treba dodať, obidvoch rozvadených strán.

Hughesogramy denne prinášali poplašné hlásenia. Ružomberskú ústrednú kanceláriu zaplavovali prísne dôvernými správami:

Včera popoludní mal v Trstenej vystúpiť na zhromaždení ľudu Andrej Hlinka. Ešte predtým sa tam konala porada kňazov u farára Zajaka. Tento ešte poslednú nedelu kázal proti našim kňazom, že sú husiti, neznabohovia a bludári. Naši kňazi Bázik, Doranský, Hvizdoš na faru nešli. U Zajaka boli samé pochybne existencie a poliakofilovia. Našim nadávali do maďárónov a správali sa vyzývavo. O Hlinkovi dokonca vyhlasovali, že ak bude agitovať za Česko-Slovensko, nie je Slovák a budú ho považovať za zradcu. Grebáča to veľmi rozhorčilo a chcel zorganizovať s našimi schôdzku v gymnáziu a pritiahnúť aj dôverníkov z obcí, ktorých sa zišlo veľa, nakoľko očakávali Hlinku. Keď im oznámili, že Hlinka nemôže prísť, pretože Poliaci sa mu vyhŕážajú, že ho zabijú, vyvolalo to veľké sklamanie.

Msgr. Blaha včera večer oznámil, že jestvuje nebezpečenstvo zrážky pospolitej ľudnosti oravsko-spišskej so strážou taliaskou, keďže spomienka na nepovšimnutý južný front počas vpádu maďarských bolševikov je ešte

v živej pamäti nášho ľudu, lebo veľa ich tam bojovalo a padlo.

Msgr. Blaha taktiež oznámil, že na žiadosť Poliakov sídlom plebiscitnej komisie má byť Zakopané. To sa nachádza na poľskom území, teda nepriateľskom, a rokuje sa na našom území. Ako to teda súvisí s plebiscitným územím, kde Poliakov niet? Poľský návrh predstavuje veľké demoralizujúce nebezpečenstvo pre členov subkomisie.

Dodávam: taliansky delegát Longo, mladý, krásny muž, už nadpriadol pomer s jednou poľskou krásavicom. V Spišskej Starej Vsi nemohol vydržať ani dva dni, a tak sa hned vrátil do Zakopaného. Po návrate do Starej Vsi anglický delegát, ináč najstatočnejší muž, ho privítal žartovnou otázkou: „,Videli ste ju?“ A Longo na to: „Áno, bola veľmi milá!“ Pýtam sa, aké by tu boli vyhliadky pre slobodné hlasovanie počas plebiscitu, keď talianski dôverníci sú už vopred získani?

Hughesogram Dr. Slávika z Trstenej Ústrednej kancelárii:

7. júna o tretej hodine popoludní navštívil biskup Bandurský Jablonku. Vítalo ho asi päťdesiat mužov, sedemdesiat žien a niekolko mladíkov, ako aj deti. Biskupa sprevádzal Dr. Bednarski z kapituly v Novom Targu. Biskup rečnil k ľudu. Osvedčoval sa, že Orava a Spiš vždy patrili Poľsku a iba v dôsledku stopäťdesiatročného otrocťa od neho odpadli. Teraz sa dorážane Poľsko osloboďilo z područia a ako sliepka chráni pod svojimi kridlami kuriatka, tak aj Poľsko privinie Oravčanov a Spišiakov k svojmu srdcu. Z Jablonky odišiel biskup do Dolnej Lipnice, aby navštívil farára Karola Machaja. Pred farou ho vitaný zástup ľudí. Biskup poprosil prítomných, aby mu zaspievali dajaké piesne. Keď prítomní spievali iba piesne slovenské, pýtal sa ich, či poznajú aj piesne poľské. Spievanie poľských piesní však Machaj zarazil, pretože ľud poľské piesne nepoznal.

Blížiaci sa dátum konania plebiscitu stupňoval napätie až po násilnosti. Už nešlo iba o klamstvá, roznechanie väšni, zákernosti, vyhŕážky, nepokoje, provokácie. Už hynuli ľudia.

Hughesogram Dr. Slávika ministerskému tajomníkovi Dr. Pudláčovi v Bratislave:

Subkomisia žiadala prideliť poľských vojakov - telefonistov k našim telefónnym staniciam. Márne som upozorňoval na nezmyselnosť takého rozhodnutia. Odporudali, že ich k tomu donutilo správanie sa našich telefonistov, ktorí sú skôr agitátori než telefonistami. Zvlášť spomínali prípad staroveský. Jeden z našich telefonistov alarmoval nedeckých mládencov, aby prišli vyhnať zo Starej Vsi poľských agitátorov. Tento alarm zapríčinil smrť istého Wysmierskeho, ktorého hodili do Dunajca.

Poľský delegát, predpojatý až do nenávisti, sa stažoval subkomisiu, že šestnásť organizovaných detektívov z miestneho obyvateľstva ohrozuje kľud. Sú vyzbrojení. Pri jednej príležitosti strieľali, keď vypili sedemdesiatpäť litrov piva, ktoré ukradli z auta poľskému

lekárnikovi. Poznamenávam, že sa jednalo o naše tajne stráže. Subkomisia poľskému delegátovi slúbila, že na miesto pošle ihned oddiel francúzskeho vojska. Vidno, subkomisia je ochotná ihneď chrániť záujmy poľské francúzskym vojskom.

Hughesogram Dr. Slávika Dr. Pudláčovi:

Na Spiši sa opäť zbehli veci, o ktorých vám budem musieť referovať osobne. Pritiahli na Spiš celú subkomisiu. Za nás prítomný msgr. Blaha. Dnes sa bude konať porada. Miesto: Jablonka. Dôvod: v noci zo soboty na nedelu bol prepadnutý Nedec. Do domu richtára boli vhodené granáty; ktoré zabili šestročné dieťa. Taktiež zranili richtára a jeho dcéru. Má to vraj byť odplata za zavraždenie Wysmierskeho, ktorého, ako vieme, Nedečania hodili do Dunajca. Francúzsky; anglický, taliansky a japonský delegát odcestovali ihneď do Spišskej Starej Vsi. Povolení sú aj delegáti náš a poľský.

Hughesogram Dr. Slávika Ústrednej komisii pre plebiscit na Spiši a Orave číslo 628/1920:

V Benadove zbili miestni obyvatelia poľského agitátora tak citelné, že zostal v bezvedomí ležať. Zdá sa, že už dlhšie našich ľudí neudržíme. Bude treba zistiť, aký vplyv na to má vyvesovanie plagátov s textom „Von s vorelcom“.

Oznamujem taktiež, že hlavný slúžny zo Spišskej Starej Vsi upozornil subkomisiu na nemožnosť ťou vydaného absolútneho zákazu čapovania alkoholu, pretože taký zákaz by sa vôbec nedodržiaval a potajomky by sa pilo ešte viac. Preto subkomisia zmenila svoje rozhodnutie v tom zmysle, že na Spiši má platíť tiež iba zákaz čapovania spiritusu.

Informujem súčasne, že cestára Antona Gužíka z Habčík poľskí agitátori navádzali, aby vyhodil do povetria mosty; keď tade pôjde dajaké česko-slovenské auto. Ekrazit že dostane od Roberta a Michala Bohučského.

Ešte výbušnejšie bolo na Tešínsku, tomto mäkkom podbrušku dvoch rozvadených susedov. Na hranici sa strieľalo, útočilo, boli mŕtvi. Krviprelievanie vyústilo v krutú vojnu. Pražská vláda využila vratkosť politickej situácie v Poľsku, kde sa striedala jedna vláda za druhou, odchádzali a prichádzali noví i starí ministri, pre Piłsudského socializmus už dávno prestal byť agitačným prostriedkom v boji za nezávislosť a ešte stále bola živá skutočnosť, že v dôsledku rozdelenia vo svetovej vojne zhruba dva milióny poľských vojakov bojovali proti sebe na rôznych stranach frontu, z čoho pätna ich zahynula. Koncom januára 1919 čs. armáda zaútočila. Obsadila Bohumín, Tešín a ďalšie územie východne od Olše. Poliaci vojensky odpovedali. Najvyššia Rada v Paríži prinútila prvého februára protivníkov, aby sa zmierili.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

aždé jubileum je akousi etapou v živote človeka, ktorá poskytuje príležitosť zamyslieť sa nad doterajšou životnou cestou. Dnes sme sa zastavili u Genovévy a Jána Jurgovianovcov v Repiskách-Bryjovom Potoku, ktorí prednedávnom oslavili 40. výročie sobáša.

Genovéva Jurgovianová, rod. Šoltýsová, sa narodila 11. mája 1945 v rolnickej rodine, na tzv. Katryňokoch, neveľkom sídlisku pri Grocholovom Potoku, nedaleko štátnej hranice. Dnes už toto sídlisko neexistuje. Genovéva má troch súrodencov: Hélenu, Andreja a Františka. Hélena býva v Spojených štátach amerických, Andrej v Bryjovom Potoku a František v Čiernej Hore. Mala smutné detstvo, keďže ako sedemročná stratila matku, ktorá zahynula nešťastnou náhodou počas cesty z kostola v Jurgove. Bol to pre ňu ľažký úder, s ktorým sa dlho nevedela zmieriť. Školskú dochádzku absolvovala v Grocholovom Potoku a neskôr v Jurgove. Slovenčinu ju učili Ján Budz a Helena Haniačiková z Jurgova. Po skončení základnej školy išla na učňovku do Nového Targu, kde sa vyučila za predavačku. Po škole začala pracovať v obchode v Bryjovom Potoku.

Ján Jurgovian sa narodil 7. apríla 1941 v slovenskej rolnickej rodine Jána a Hely (rod. Grocholovej) v Bryjovom Potoku. Má dvoch súrodencov - sestru Máriu a brata Andreja. Mária žije v Globčycach a Andrej v Repiskách. Jeho detstvo pripadlo na ľažké vojnové obdobie a ako hovorí, detstvo mu ubehlo na pasení kráv. Školskú dochádzku začal v Repiskách a pokračoval v nej v Jurgove, keďže v Bryjovom Potoku bol zriadený len prvý stupeň základnej školy. Slovenčinu ho učil učiteľ z Oravy Augustín Andrašák. Po skončení školy ostal doma, kde ho otec zaúčal do stolárskeho remesla. Spolu robili obloky, dvere, lavičky, stoly, nábytok, police a pod. Doma mali nevelké gazdovstvo, na ktorom spoločne s rodičmi a bratom gazdovali. Cez zimu, keďže je na dedine viac voľného času, sa častejšie stretávali s rovesníkmi, napr. Na tzv. „trockach“ – pri česaní ľanu alebo na páračkách či priadkach, na ktorých mládež vystrájala a zabávala sa. – *Boli sme dobrá partia chlapcov a dievčat, - spomína Ján. - Mali sme medzi sebou muzikantov, ktorí nám hrali do tanca, napr. bratia Vlado a Ján Suskovci. Ej, to bola muzika.*

Neskôr, keď si jeden gazda zaobstaral rádio, azda prvé v obci, schádzali sa uňo susedia a počúvali hudbu a správy o Slovensku či Poľsku. Cez leto chodieval Ján na salaš v Bieszczadoch, kde bol valachom. Celkom sa mu to páčilo, aj keď práca nebola ľahká. Keď podrástol, dostał povolávací rozkaz na vojenčinu. Narukoval na jeseň 1961 do Lublina. Neskôr ho premiestnili do motorizovanej pechoty do Zbraniewa, kde absolvoval školenie a získal hodnosť desiatnika. – *Ked' sa už mal vrátiť domov, zrazu ho zaradili do útvaru, ktorý mal ísť na pomoc na Kubu. Bolo to pár dní neistoty a strachu, čo s nimi bude. Naštastie sa všetko urovnalo a rozkaz odvolali. Po návrate z vojenčiny šiel pracovať do lesov v Bieszczadoch. Potom spolu s otcom tesáčil na Spiši. Pomaly začal rozmyšľať aj o ženbe. Raz stretol jednu dievčinu, práve Genovévu Šoltýsovú, ktorá sa mu*

Genovéva a Ján Jurgovianovi

požiarneho zboru v Bryjovom Potoku. Hasičskú záľubu zdelenil po otcovi, ktorý bol jedným zo zakladateľov požiarneho zboru. Ján zastával v zborze viaceré funkcie: bol o. i. zástupcom veliteľa, tajomníkom a vodičom. Dnes je už požiarnikom v zálohe. Požiarnická tradícia prešla i na jeho syna a onedlho možno aj na vnukov. Okrem požiarníctva sa zapájal aj do obecných záležitostí, napr. zaslúžil sa o výstavbu asfaltovej cesty v Bryjovom Potoku. Je aj členom cirkevnej rady, v ktorej pôsobí od jej vzniku. Položil veľké zásluhy pri výstavbe kostola Božieho milosrdenstva (1991-1997). Teraz je kostolníkom. Je iniciatívny človek, ktorý nepozná prekážky a vždy sa ich snaží riešiť.

RUBÍNOVÁ SVADBA

zapáčila a on jej. Onedlho sa rozhodli spojiť svoje osudy v jurgovskom kostole sv. Sebastiána. Sobáš sa konal 17. februára 1965.

Manželstvo a rodina

Po svadbe sa Genovéva presťahovala k manželovi. Bývali spolu s Jánovými rodičmi, kým si nepostavili vlastný dom. Manželia Jurgovianovci založili v Bryjovom Potoku obchod, v ktorom pracovala Genovéva v rokoch 1965-1990. Naproti tomu Ján sa zamestnal v TANAPe na Slovensku. Pracoval o. i. v Javorine, Vyšných Hágoch, Tatranskej Lomnici a na Štrbskom plese. V roku 1970 Jurgovianovci začali stavať dom. Kedže už mali pripravený materiál, stavba rýchlo napredovala. Nasťahovali sa do nového domu v roku 1975. Potom si pri dome postavili aj hospodárske stavby. Postupne sa im narodili tri deti: Daniela, Ján a Kristína, ktorým sa rodičia snažili zabezpečiť čo najlepšie podmienky. Z toho dôvodu sa Ján v roku 1986 vybral za zárobok do USA. Deti vyrástli a osamostatnili sa. Každé z nich sa pobralo vlastnou cestou. Daniela sa vydala a býva v rodnej obci. Ján sa oženil a býval s rodičmi, kym si nepostavil svoj dom a pri ňom aj stolársku dielnu. Kristína odišla za prácou do Talianska, kde sa vydala. Náhle však ochorela a onedlho zomrela. Mala len 29. rokov. Rodičia sa s jej skorým odchodom dlho nevedeli zmieriť. Na želanie rodičov ju pochovali na repiškom cintoríne.

Spoločenská činnosť

Ján je veľmi aktívny človek a ochotne sa zapája do života obce. Od roku 1965 je členom dobrovoľného

Predsedu miestnej skupiny

- Môj otec bol aktívnym členom Spolku, - hovorí J. Jurgovian. - Pamätam sa, ako chodil peši na schôdze do Vyšných Lápš a iných obcí. Rodičia nás od malička viedli k slovenčine, takže aj my s manželkou sme vychovali svoje deti na Slovákov a dnes už ony takto vychovávajú našich vnukov... Slovenčina v Repiskách – Bryjovom Potoku je prítomna v mnohých domácnostiach o. i. v podobe krajského časopisu Život. V kostole sa spievajú slovenské piesne. Len škoda, že sa v škole nevyučuje slovenský jazyk. - Myslím si, že keby sa vyučoval, aj záujem o slovenské slovo by bol ešte väčší. - podotýka Ján. Poslednou učitellekou slovenčiny tam bola Anna Slabyová. Ešte do roku 1997 sa tam slovenčina učila. Deti súre majú možnosť navštievoať vyučovanie slovenského jazyka v gymnáziu v Bialke Tatzańskiej, ale predtým treba vzbuďť ich záujem. Ján Jurgovian sa teší veľkej dôvere krajanov, preto nie div, že ho počas poslednej volebnej kampane zvolili za predsedu miestnej skupiny Spolku. Jeho želaním je uprevňovať národné povedomie a obnoviť slovenské vyučovanie v obci, za čo mu držíme palce.

Podľa slov Genovévy ich spoločný život bol raz vesely, inokedy zasa smutnejší, ale vďaka vzájomnej podpore a láske ho dokázali prežiť celkom dobre. Ich želaním je, aby im zdravie slúžilo a ostatné sa dá nejak zvládnúť. My prajeme jubilantom Genovéve a Jánovi ešte veľa šťastných spoločných rokov života.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Z DEJÍN FRIDMANSKEJ ŠKOLY (2)

POKRAČOVANIE Z Č.2/2005

Ako som už spomnul v predošom čísle, všetky doterajšie školy vo Fridmane mali jednu chybu – boli malé, v súvislosti s čím pre potreby vyučovania bolo treba prenájať miestnosti v súkromných domoch, a to tým viac, že počet detí v obci z roka na rok stúpal. Preto bola nevyhnutná výstavba novej, veľkej základnej školy. Začatie výstavby tejto školy sa však dlho one-skorovalo. Jedna z príčin týchto komplikácií sa spájala najmä s plánovanou výstavbou nedeckej hydroelektrárne. Na začiatku sedemdesiatych rokov sa výstavba školy konečne pohla.

Výstavbu, ako som už povedal, od začiatku sprevádzali viačeré komplikácie. Začali sa už v momente zhromažďovania stavebného materiálu, v tom o.i. stavebného železa, ktoré bolo v tom čase úzkoprofilovým artiklom, nehovoriac o chronickom nedostatku finančných prostriedkov a pod. Obyvateľia Fridmana sa začiatu výstavby veľmi potešili, preto nie div, že sa do nej aktívne zapojili v rámci svojpomocných prác. Treba uznať, že urobili naozaj veľa, najmä keď ide o neodborné práce. Tak či onak výstavba rýchlo napredovala, takže už v roku 1974 bola škola odovzdaná do užívania. Bola to na tie časy moderná škola, ktorá nielenže mala dostatočné množstvo miestností pre jednotlivé triedy, ale tiež, ako jedna z prvých na Spiši, aj peknú telocvičňu. Keď však v posledných rokoch došlo v Poľsku k reforme školstva a zavedeniu gymnázií, vo fridmanskej škole začalo byť trochu tesno. V súvislosti s tým bolo treba školu rozšíriť. Preto v roku 2003 sa Fridmančania pustili do prístavby k škole práve pre potreby gymnázia.

Poznamenajme, že škola je postavená na pozemku, ktorý do roku 1910 patril bývalému panskému dvoru v tejto obci. Kedže dvorský majetok bol zadlžený, prevzala ho kežmarská banka nazývaná Kežmarská šporkasa, ktorej majitelia boli bratia Fejerovci spolu s ďalším spoločníkom Sanktom. V ich mene dvorský majetok spravoval Mórík Fridman a vrchným gazdom bol Wilhelm Weis, občan židovského pôvodu, ktorý neskôr, počas výpredaja majetku, kúpil práve pozemok, na ktorom stojí

dnešná škola. Počas vojny sa Weis dostał, žiaľ, do koncentračného tábora v Osviečime, kde zahynul, a jeho majetok, v tom i pozemok, kde stojí škola,

slovenské úrady predali Obchodnému družstvu vo Fridmane. Žiaľ, počas predaja nebola spísaná kúpna zmluva, preto po vojne poľské úrady pozemok poštátnili.

Ako som už v predošej časti tohto príspevku písal, vo Fridmane sa do roku 1918 vyučovalo po maďarsky, potom (1918-1920) po slovensky, neskôr (1920-1939) po poľsky, cez vojnu (1939-1945) po slovensky, no a po vojne od roku 1945 dodnes po poľsky. Po vzniku nášho Spolku, od roku 1948 pôsobila vo Fridmane aj škola so slovenským vyučovacím jazykom, ale v druhej polovici päťdesiatych rokov zanikla. Od čias maďarského školstva až do roku 1934 to bola šesťtriedna škola, popri ktorej fungovala aj dvojročná nedeľná výučba, ktorá bola dobrovoľná. Vyučovalo sa v nej dvakrát týždenne. V roku 1934 sa šesťtriedna škola zmenila na štvortriednu, pričom do tretej triedy sa chodilo dva roky a tak isto aj do štvrtnej triedy. Za Slovenskej republiky (1939-1945), keď sa Spiš a Orava vrátili k Slovensku, sa začala sedemtriedna výučba a tak bolo aj po druhej svetovej vojne.

Na záver by som chcel spomenúť ešte rechtorov a riadiťov fridmanskej školy od roku 1870 dodnes, pričom sa vo pred ospravedlňujem, že niektorých uvádzam bez mien, ktoré sa mi, žiaľ, nepodarilo zistiť. Tak teda v rokoch 1870-1895 bol rechtorom vo Fridmane p. Haber, ktorý pochádzal z Nižných Láp a po jeho smrti, v rokoch 1895-1914 pôsobil ako rechtor Ján Dvorčiak, narodený v Lendaku. V období 1918-1920, keď sa u nás vyučovalo po slovensky, sa mi rechtor až už riaditeľa školy nepodarilo zistiť, zato od r. 1920 do 1930 bola riaditeľkou fridmanskej školy p. Kaniowa, ktorej manžel bol lekár. Po nej v roku 1930 nastúpil na post riaditeľa fridmanský rodák Michal Balara, ktorý v tejto funkcií zotrval do roku 1935, kedy sa prestúpil do Nového Targu. Jeho nástupcom sa na dva roky stal Jan Basta a po ňom v školskom roku 1937/1938 viedol školu Jan Pluciński, rodák z Jurgova. V roku 1938 prišiel k nám za riaditeľa istý pán Nowak, ktorý pracoval len rok, keďže v r. 1939, keď vypukla druhá svetová vojna a Spiš i Orava sa vrátili k Slovenku, boli k nám dosadení slovenskí učitelia a vtedy aj riaditeľ (do roku 1945) bol Slovák. Volal sa Ondrejak.

Po druhej svetovej vojne, keď Spiš a Oravu opäť pripojili k Poľsku, boli vo fridmanskej škole už len poľskí riaditelia, ktorí sa spočiatku striedali pomerne často. V tomto období na poste riaditeľa stretávame také mená ako Pyći, Dylewski, Czubernat, Janiga a Gadzińska. Až potom, v druhej polovici päťdesiatych rokov, nastúpil za riaditeľa vo Fridmane Andrzej Pitek, ktorý spravoval školu až do roku 1987, kedy prešiel na zaslúžený dôchodok. Medziiným za jeho pôsobenia bola vo Fridmane vybudovaná nová škola, v ktorej sa vyučuje dodnes. Po ňom funkciu riaditeľa v rokoch 1987 – 2001 plnil Franciszek Iglar. V súčasnosti fridmanskú školu ako riaditeľ vedie Wojciech, za ktorého, o čom sme už spomínali, bola ku škole postavená prístavba pre potreby gymnázia.

JÁN BRINČKA

Základná škola a gymnázium vo Fridmane.
Foto: A. Klukošovská

HORČIČNÉ ZRNKO...

Ešte máme Veľký pôst, ale už opäť myslíme na sviatky, ktoré sú pred nami. Všetci sa budú opäť pripravovať, robiť nákupy a pod. Najdôležitejšia pravda je taká, že sa znova zastavíme nad pravdou: Kristus zmŕtvychvstal! Počujeme, ako prichádzal medzi svojich učeníkov a chcel, aby uverili, že žije. Zastavil som sa nad poslalom sv. otca Jána Pavla II. na tohoročné pôstne obdobie, v ktorom hovorí o starých ľudoch. Často sa s nimi stretávam, keď idem k chorým a nesiem im Oltárnu sviatost. Počúvam, ako hovoria, že sú sami, že deti na nich zabúdajú, že sa o nich nestarajú. Veľkonočné sviatky sú šancou, aby sme mysleli na nich a ich potreby. Pápež píše: „V dnešnej spoločnosti sa aj vďaka vede a medicíne ľudský život predĺžuje, v súvislosti s čím sa zvyšuje počet starých ľudí. To predpokladá, že bude potrebné venovať ľuďom tretieho veku osobitnú pozornosť, aby sme im pomohli naplno využiť ich schopnosti a zapojiť sa do služby celému ľudstvu. Starostlivosť o starých, najmä keď prekonávajú ľažké chvíle, musí ležať na srdci predoškým veriacich.

13.3.2005, 5. pôstna nedela, J 11, 1-45

Dnes vidíme, ako Ježiš prichádza do Betánie a robí veľký zázrak. Lazár je v hrobe a Ježiš mu hovorí: Vstaň z hrobu! Stalo sa to na očiach veľkého zástupu ľudí. Ježiš vždy pomáha človeku, keď potrebuje pomoc. Prostredníctvom našich rúk chce pomôcť aj starým ľuďom v našich rodinách, domoch, nemocniciach. Sv. otec nás učí: „Starý človek potrebuje, aby ho v tomto ohľade chápali a pomáhali mu“. Chcel by som k tomu poznamenať, že si veľmi väžim tých, ktorí sa snažia naplniť túto požiadavku, a vyzývam aj ďalších ochotných ľudí, aby využili pôstne obdobie a tiež prisipeli k jeho napĺňaniu. To umožní mnohým starým ľuďom, aby sa necítili byť pre spoločenstvo buď dokonca pre vlastnú rodinu prítľažou, keď sú v situácii osamelosti vystavení pokušeniu uzavriť sa a zmalomyselniet“.

20.3.2005, Nedela utrpenia Pána (Kvetná), Mt 27, 11-54

Dnes počujeme v našich kostoloch históriu, ktorú dobre poznáme, a ktorú sme rozjímali počas celého pôstu na pobožnostiach Krížovej cesty. Musíme si však uvedomiť, že aj dnes Ježiš ide s krížom pred nami a takisto trpí, ako vtedy. Dnes trpí v človeku, najmä v starem a chorom. „S pomocou Božieho slova sa zamyslíme nad tým, aké je dôležité, aby každé spoločenstvo s láskavou chápavosťou sprevádzalo starnúcich ľudí. Navyše je dobré si dôverne privyknúť na tajomstvo smrti, aby sa naše konečné stretnutie s Bohom uskutočnilo v ovzduší vnútorného pokoja, s vedomím, že nás prijíma ten, ktorý nás utkal v živote našej matky (porov. Ž 139, 13b) a stvoril nás na svoj obraz a podobu“ (porov. Gn 1,

26). To je naša úloha na čas, keď sa pripravujeme na sviatky.

27.3.2005, Nedela Pánovho zmŕtvychvstania, 120, 1-9

Aleluja! Ježiš žije! Táktovo radostná zvest' pôjde dnes do celého sveta. Tí, čo veria v Krista, sa zaradujú a ich srdce sa naplní nádejou. Keď Kristus vstáva z mŕtvych, každý z nás tiež vstane z hrobu. To je pravda, ktorá nás drží pri živote. Viera nám pomáha ísť v ústrety aj našim bratom a sestrám, ktorí skrže svoje ľudské slabosti nemajú takú nádej. „Ľudský život je vzácnym darom, ktorý treba milovať a brániť v každej jeho fáze. Prikázanie *Nezabiješ!* si žiada, aby sme život vždy rešpektovali a zveľaďovali, a to od jeho počiatku až po prirodzený zánik. Toto prikázanie platí, aj keď prichádzajú choroby a úbytok sil redukuje nezávislosť ľudskej bytosťi. Ak sa stárnutie s jeho nevyhnutnými obmedzeniami prijíma pokojne, vo svetle viery, môže sa stat' cennou príležitosťou na lepšie pochopenie tajomstva kríža, dávajúce ľudskej existencii plný zmysel.“ Dnešný sviatok je sviatkom života a my môžeme byť anjelmi života, keď dáme našim bratom a sestrám to, čo najviac potrebujú – našu úprimnú lásku. Tak budeme ako apoštoli, ktorí sa zaradovali, keď uzreli Pána!

3.4.2005, 2. veľkonočná nedela – Božieho milosrdenstva, J 20, 19-31

Tomáš neboli s apoštolmi a dnes sa obrátil, keď vložil prsty a ruku do Ježišovho boku a jeho rúk. Akú veľkú milosť dostal tento apoštol, o ktorom sa často hovorí „neveriaci“. Ja by som povedal, že bol veľmi veriaci. Potreboval sa však uistíť vo viere. Vôbec sa nečudujem, že to chcel. Potom išiel ako iní a hlásal Ježišovo zmŕtvychvstanie. Dal život za tú vzácnu pravdu. Dnes prežívame nedelu Božieho milosrdenstva a myslím si, že Pán nám všetkým ukázal milosrdenstvo, keď sa zjavil Tomášovi. Daroval nám pokoj, po ktorom všetci túžime.

V prebiehajúcom *Roku eucharistie* nech deti cirkevi nachádzajú v tejto najvyššej sviatosti zdroj lásky každého spoločenstva; spoločenstva s Ježišom spasiteľom a v ňom s každou ľudskou bytosťou. A skrže Kristovu smrť a zmŕtvychvstanie, sviatostne sa sprítomňujúce v každom eucharisticom slávení, nech sme zachránení od zla a nech sme schopní konáť dobro. Skrže nový život, ktorý nám daroval, nech dokážeme spoznať, že sme si na vzhľadom bratmi, napriek rozdielnemu jazyku, národnosti či kultúre. Skrže účasť na Božom sláve a na tom istom chlebe a kalichu nech pocítime, že sme jedna „Božia rodina“ a nech dokážeme spoločne priniesť osobitný, účinný a efektívny príspevok k budovaniu sveta založeného na hodnotách spravodlivosti, slobody a po-koja.

Pápežové slová nech sa stanú blahoželaním na tohoročné sviatky. Všetkých pozdravujem.

Kňaz PAVOL KUBANI

Z HISTÓRIE SVIATKU ŽIEN

Medzinárodný deň žien sa v mnohých krajinách považuje za deň boja žien za svoje práva. Neviaže sa na odborárske oslavu, na ženy robotníčky, netýka sa chlebíčkov. V západných krajinách sa už na začiatku 20. storočia vyvinulo silné ženské hnutie, ktoré začína bojovať za ženské práva. Napr. v roku 1909 štrajkovalo v New Yorku 20 tisíc krajčírok, ktoré po dvoch mesiacoch donútili majiteľa továrne vyhovieť ich požiadavkám. Bol to prvý vyhraný ženský boj. V Európe sa všetko začalo na II. medzinárodnej ženskej konferencii v Kodani, ktorej sa zúčastnili delegátky zo 17 krajín. Účastníčky prijali iniciatívu Nemky Kláry Zetkinovej, aby bol jeden deň v roku venovaný boju žien proti vykoristovaniu a utláčaniu a boju za volebné právo. Prvý Medzinárodný deň žien sa oslavoval 19. marca 1911 v takých krajinách ako Dánsko, Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko a USA. Ten to dátum mal podčiarkovať revolučný charakter osláv, pretože 18. marec bol spomienkovým dňom na tých, ktorí padli v Berlíne v roku 1848. Odvtedy sa Medzinárodný deň žien oslavoval v období medzi koncom februára a začiatkom apríla. Až v roku 1921 na II. komunistickej konferencii žien vyhlásili za MDŽ 8. marec. Je viac verzií, prečo sa nakoniec svetové ženské organizácie rozhodli pre tento dátum. V roku 1857 práve v tento deň vyhlásili robotníčky textilnej továrne v New Yorku štrajk za lepšie pracovné a životné podmienky. Počas štrajku ich majiteľ zavrel v továrnach, v ktorej neskôr z neznámych príčin vypukol požiar. Spolu s továrnou zhorelo 149 štrajkujúcich žien. Práve na ich pamiatku bol za Medzinárodný deň žien vyhlásený 8. marec.

MDŽ nie je podľa väčšiny svetových ženských organizácií len dňom osláv. Každý rok totiž vychádzajú ženy v mnohých krajinách do ulíc a bojujú za svoje práva. Preto

nie je mnoho dôvodov na oslavu. Na celej zemeguli je ešte mnoho miest, kde ženy musia dennodenne zápasit o slušné zaobchádzanie s nimi. Je ešte veľa oblastí, v ktorých je zastúpenie žien stále minimálne, napr. v politike, len o niečo lepšie je to v podnikateľskej sfére. Aj vo vyspelých krajinách zarábajú ženy menej, ako ich mužskí kolegovia. Ešte stále nie je ocenená domáca práca žien. Čím ďalej, tým viac žien sa rozhoduje pre kariérny rast v povolaní, čo už v dnešnej dobe dosť značne ovplyvnilo pokles pôrodnosti. Niet sa však čomu čudovať, vedľa žena – matky je pre zamestnávateľa nepohodlná.

OSN a ženské práva

A čo s tým má Organizácia Spojených národov? Nuž zakladajúca Charty OSN, podpísaná v roku 1945 v San Franciscu, bola prvým globálne platným dokumentom, v ktorom bola rovnoprávnosť všetkých ľudí, bez ohľadu na pohlavie, zahrnutá medzi základné ľudské práva. Z týchto dôvodov sa OSN rozhodla od roku 1975 usporadúvať spomienkové akcie, počas ktorých sa nehovorí len o počiatkoch hnutia za práva žien, ale i o bilancii za uplynulé obdobie, o celkovom vývoji v oblasti ženských práv, napríklad práva na vzdelanie, na zárobok, na osobnú bezpečnosť, na výchovu detí a pod., ktoré nie sú zdáleka v mnohých krajinách také samozrejmé. Okrem OSN si Medzinárodný deň žien pripomínajú i viaceré profesijné organizácie. Motívy ich akcií bývajú niekedy aj smutné - napríklad keď ženský *Pen Club* vyzýva k solidarite a pomoci väzneným novinárikom a pripomína mená zavraždených pri výkone povolania, zatkutie obchodníkov so ženami, vypovedanie zmluvy s vulgárnymi ochrankármi. To, čo je v niektorých krajinách normou, v iných je zatiaľ snom, ako v časoch našich prababičiek. V symbolický deň žien 8. marca je o čom premýšľať. (ak)

OBETIAM FAŠIZMU

Zástupcovia vyše 40 krajín, prezidenti, premiéri a ďalší vysokí predstavitelia sa zišli 27. januára t. r. na mieste niekdajšieho nacistického koncentračného tábora v Osvienčime, aby si pripomnuli 60. výročie oslobodenia tábora a uctili si pamiatku jeho obetí, ako aj sovietskych vojakov, ktorí tábor oslobodili. Slovenskú republiku na tejto slávnosti zastupoval prezident Ivan Gašparovič.

Toto výročie si pripomíname v dobe, keď sa vzmáhajú rasistické a xenofobné útoky, keď dochádza k ničeniu židovských cintorínov a zlžahčovaniu hrôz holokaustu. Slovenský prezident označil koncentračné tábory za memento do budúcnosti, aby už budúce pokolenia nezažili takúto hrôzu, „akú si vymysleli sami ľudia.“

Osvienčimský tábor bol hlavným miestom masového vyvražďovania európskych Židov. Väčšinu židovských mužov, žien a detí, ktorých sem dovezli, hned po príchode posielali do plynových komôr. Uvádzia sa, že v rokoch 1940-45 zahynulo v Osvienčime okolo 1,1 až 1,5 milióna Židov. Slovenský štát bol jedným z prvých terčov nacistického Nemecka, z ktorého deportovali Židov do nacistických taborov smrti. V Osvienčime hynuli nielen Židia, ale aj Rómovia, Rusi, Poliaci a ďalší, odsúdení na nezmyselnú smrť.

Počas slávnosti prehovorili aj niektorí bývali väzni tohto tábora a podali svoje svedectvo o tomto tragickom cintoríne ľudstva. Bol medzi nimi napr. bývalý minister zahraničných vecí PR Władysław Bartoszewski - väzeň číslo 4427 alebo Simone Veilová, bývala francúzska politička a väzeňka číslo 78651. Sú to svedectvá ľudí, ktorí prežili túto tragickú formu genocídy ľudstva.

V tento deň minútou ticha uctili obete viaceré organizácie a jednotlivci. To, čo sa udialo pred 60 rokmi, nech je výstrahou pre dnešné pokolenia. Ani dnes nesmieme podceňovať akékoľvek názvany násilia, pretože môžu narásť do veľkých rozmerov. Čest pamiatke všetkých, ktorí museli zostať na tomto osvienčimskom cintoríne národov! (ak)

Najmladší na scéne

Školský zbor spieva koledy

KREMPACHY '2005

6.1.2005 – v obecnom kultúrnom dome sa konalo stretnutie krempašských farníkov, na ktorom sa hovorilo o potrebe reštaurácie kostola sv. Martina. Z farského výboru odišli kr. Dominik Lojek a Adolf Surma. Za nových členov boli zvolení: kr. Ján Kalata, S. Valenta a Jozef Surma.

8.1.2005 sa konala výročná schôdza urbárskeho spolku, na ktorej bol zvolený nový výbor: predseda – Ján Krištofek, tajomník – František Surma, pokladník – Jozef Surma. Počas diskusie účastníci zhodnotili vlaňajšiu prácu, v tom o.i. nákup a zasadenie 1600 sadeníc, opravu poškodenej hrádzkej na Bialke v okolí mosta, finančnú pomoc pre dychovku a nákup športových potrieb pre základnú školu.

9.1.2005 – v rámci akcie kultúrny program pre občanov sa na scéne obecného kultúrneho domu predstavila školská mládež spolu s divadelným krúžkom v predstaveniach Ježiško a Pani zima, ako aj v ďalších humoristických scénkach. V programe nechýbali ani novoročné vinše. Viaceré koledy zaspieval školský spevácky zbor pod vedením učiteľa J. Pierzgu.

15.1.2005 – na výročnej schôdzi miestna dychovka zhodnotila svoju činnosť v min. roku. Za úspech uznala o.i. účasť

mladej dychovky na prehliadkach v Novej Belej a Podvilku, ako aj opravu dvoch nástrojov napriek finančným t'ažkostiam.

22.1.2005 – výročná schôdza krempašského hasičského zboru. Zbor sa vlasti zúčastnil 7

požiarnických a protipovodňových akcií v obci a mimo nej, uskutočnil skúšobnú evakuáciu gymnázia a na pretekoch hasičských zborov v Łopusznej obsadil 3. miesto. V min. roku hasiči dostali o.i. plávajúce čerpadlo, väčšie množstvo hadic, 4 odevy, koženú obuv a pod. V súčasnosti plánujú výstavbu minikuchyne v zbrojnici.

23.-24.1.2005 – Krempašský zväz dôchodcov usporiadal v obecnom kultúrnom dome oblátkové stretnutie pre svojich členov, na ktorom kultúrny program predviedol divadelný krúžok Mravec. Zároveň pri príležitosti Dňa babičky a starého otca miestna základná škola pripravila pre starých rodičov zaujímavý program s malým pohostením.

27.1.2005 – 60. výročie oslobodenia nemeckých taborov v Osvienčime a Brzezinke, ako aj oslobodenia Spiša a Podhalia. Na našom území prebiehali t'ažké boje, najmä na línii Łopuszna – Nová Belá – Krempachy – Tribš – Vyšné Lapše. Tá posledná obec v značnej miere vyhorela. Krátko po vojne sa začalo obdobie prepadow spišských obcí bandou „Ogňa“.

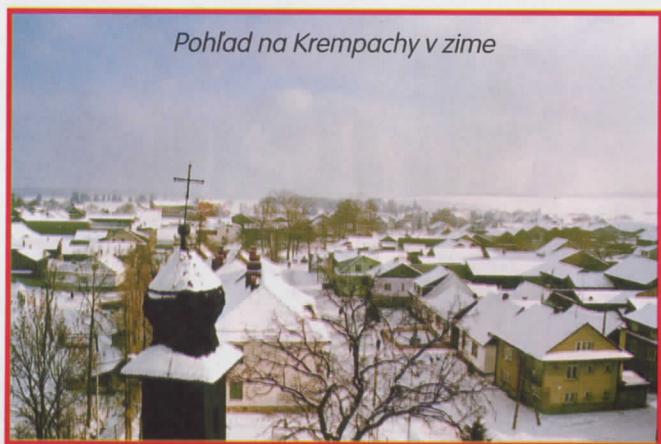
Na pomoc obetiam tsunami v Ázii Krempašania darovali 3850 Zl.

Text a foto: F. P.

Hasičský zbor v Krempachoch

Pohľad na Krempachy v zime

KUMORATKY V AKCII

23. januára t.r. sa uskutočnila v Jablonskom lýceu prehliadka Oravských kolednických skupín, ktorú organizovalo Oravské centrum kultúry v Jablonke. Podujatia sa zúčastnilo viacero súborov, medzi nimi aj naše Kumoratky z Malej Lipnice a Podvlka, Skalniok z Hornej Zubrice, Małe Podhale z Jurgova, skupinka zdavotne postihnutých detí zo strediska „Bárka“ z Jablonky, ako aj deti z Hornej Zubrice, Podsklia a pod.

Súbor Kumoratky pod vedením Kristíny Gribáčovej vystúpil na prehliadke s predstavením páračky, do ktorého zakomponoval viacero tradičných kolied. V predstavení nemohli chýbať ani také postavy ako striga, smrť, turoň či diabol, s ktorými chodia koledovať po obciach jednotlivé kolednícke skupiny. V súčasnosti má tento súbor 33 členov, z toho 22 dievčat a 11 chlapcov vo veku od 7 do 19 rokov. Vo svojom repertoári majú niekoľko programov, v tom aj Oravskú svadbu, nehovoriac o pásme oravských a slovenských tancov a piesní, ktoré prezentujú na každom vystúpení.

Počas prehliadky bola vyhodnotená aj súťaž „Turoň“, ktorého organizátormi boli: Oravské etnografické múzeum, Oravské centrum kultúry a Národný park Babia hora. 1. miesto získal turoň nazvaný „Koledník“ ktorého autorom je Józef Moniak z Hornej Zubrice, 2. - turoň „Kordoň“ Tadeáša Gribáča z Podvlka, 3. - turoň nazvaný „Poloniarz“ Marcina Jasicu z Kýčor. Zvláštne ocenenie dostal turoň Sary Jagódki z Podsklia. Všetkým srdečne gratulujeme.

6. februára t.r. sa uskutočnil v Rabči na Orave už XIII. ročník Oravských fašiangov. Cieľom tejto akcie je oživenie starých zvykov a tradícií. Zrodila sa celkom nevinne z detských fašiangov, ktoré boli spojené s karnevalom a so súťažou o najkrajšiu karnevalovú masku. Podujatie sa uskutočnilo pod patronátom starostu obce Dušana Raticu. V tomto roku

Kolednícka scénka s cigánkou...

Kumoratky vo víre tanca

sa na Oravských fašiangoch predstavil aj súbor Kumoratky. Pred predstavením ich starosta prijal na Obecnom úrade, kde ich oboznámil s niektorými údajmi zo života Rabče. Počas stretnutia sa súbor vpísal aj do kroniky obce.

Na podujatí sa Kumoratky predstavili v troch pásmach. Najprv uviedli cyklus Oravských tancov, po nich nasledovali oravské i slovenské spevy a na koniec páračky s koledovaním.

Na tomto podujatí sa predstavilo veľa helingonkárov, medzi inými Tomáš Boldoviak, ktorý pricestoval rovno z prehliadky helingonkárov v Čiernom Balogu, talentovaná speváčka a akordeonistka Evka Ptáčinová a ďalší. Okrem nich na Oravských fašiangoch účinkovala aj známa detská ľudová hudba Goluska z Oravskej Polhory so znáym gajdošom Petrom Matíšom. Dodajme na záver, že vystúpenie nášho súboru sa divákom v Rabči veľmi páčilo. Zároveň im umožnilo nadviazať mnohé kontakty so slovenskými súbormi.

MARIÁN SMONDEK

... a turoňom i smrtkou

PLÁNY OV SSP NA SPIŠI

Stretli sme sa s predsedom Obvodného výboru Spolku na Spiši krajonom Františkom Mlynarčíkom, ktorému sme položili otázku: Aké sú plány a problémy OV SSP na Spiši?

- Myslím si, že úloha je veľa, - hovorí F. Mlynarčík, - a medzi najdôležitejšie patrí podpora záujmu školopovinných detí o vyučovanie slovenského jazyka na našich základných školách a gymnáziách. V tomto smere veľa robí aj ÚV Spolku, najmä organizovaním letných táborationov a zájazdov do starej vlasti, súťaží a iných podujatí pre deti. Taktôž ponúka detom možnosť praktického využitia získaných jazykových znalostí. Obvodný predseda vyjadril pevné presvedčenie, že návšteva prezidenta SR Ivana Gašparoviča na Spiši a jeho slová vyslovené na stretnutí so slovenskými biskupmi nebudú zabudnuté.

- Rád by som sa aj prostredníctvom nášho časopisu, - podotkol F. Mlynarčík, - obrátil na slovenské úrady zoberajúce sa otázkami zahraničných

Slovákov, aby nám pomohli už pri vybaňovaní vysokoškolského štúdia pre naše krajanské deti alebo nadviazaní spolupráce s kultúrnymi strediskami na Slovensku a vôbec umožniť častejší prístup k slovenskému bohorenému slovu. Podľa slov krajana Mlynarčíka je dnes čoraz ďažšie získať mládež do práce v miestnych skupinách. Je to problém, nad ktorým sa treba zamyslieť, lebo aká je budúcnosť bez nástupcov? Žiadna. Mladým ľuďom treba ponúknut', ako zaujímavo môžu tráviť voľný čas. Nesmieme však zabúdať ani na našich starších krajanov. - Už vlastní krajania nastolili potrebu organizovania púti na Slovensko. Dúfam, že už tento rok sa nám podarí zorganizovať pre krajanov niekoľko púti do takých pútnických miest, ako napr. Levoča, Šaštín či Rajecká Lesná. Myslím si, že

Predseda OV SSP F. Mlynarčík

by to viacerým pomohlo lepšie poznáť Slovensko a nadviazať kontakt so živou slovenčinou. Ved' nie všetci krajania majú možnosť pravidelne navštěvovať vlast svojich predkov, a preto by sme im chceli takúto možnosť poskytnúť.

Z ďalšieho rozhovoru vysvitlo, že je potrebná užia spolupráca ÚV s OV Spolku, ako aj s miestnymi skupinami. Podľa slov obvodného predsedu treba častejšie organizovať schôdzky a prerokúvať na nich najpálčivejšie otázky krajanského hnutia. V tomto roku by kraján Mlynarčík chcel zorganizovať v každej miestnej skupine aspoň dve schôdzky a porozprávať sa s krajanmi o ich problémoch. Možno by to pomohlo vyriešiť niektoré problémy. Predseda zároveň vyzýva krajanov, aby podporovali slovenské sv. omše, ku ktorým majú prístup len v niektorých obciach Spiša, ako napr. v Jurgove, či v Krempachoch. V Čiernej Hore sa v poslednom období ľudia už skoro pred každou sv. omšou modlia po slovensky a spievajú slovenské piesne. Možno niekedy sa aj v tejto obci budú odbavovať slovenské sv. omše.

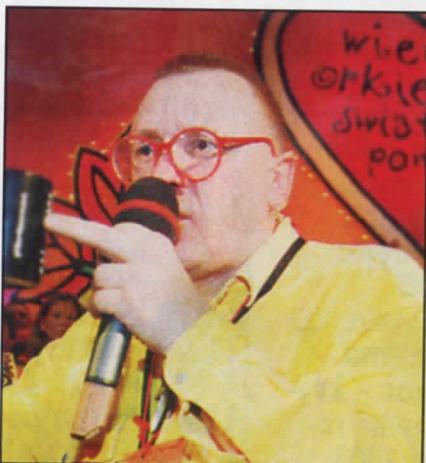
Ako vidíme, práce na krajanskom poli je viac než dosť. Sú to možno neveľké plány, ale keď sa ich podarí uskutočniť, bude to signál, že sa v obciach niečo deje. A to potrebuje naše hnutie. (ak)

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje iniciátora a organizátora veľkého celopoľského charitatívneho podujatia nazванého Veľký orchester svätočnej pomoci (Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy), v rámci ktorého desaťtisíce mladých ľudí zbierajú peniaze na vybavenie nemocníc, liečbu telesne a duševne postihnutých detí a na iné dobročinné ciele. Napíšte nám jeho meno i priezvisko a pošlite na adresu redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

V Živote č. 1/2005 sme uverejnili fotografiu Artura Źmijewského. Knihy vyžrebovali: Kinga Śviente-

ková z Podsklia, Aneta Kopaczka z Kacvína a Aneta Borovy z Veľkej Lipnice.

Hasičská zbrojnice

Zdravotné stredisko

PEKELNÍK

Je to oravská dedinka strednej veľkosti, ktorá administratívne patrí do Gminy Czarny Dunajec. Kedysi to bola hraničná obec, jedna z najľudnatejších a najbohatších na hornej Orave. Leží na hranici kotlín Oravskej a Novotarskej. Existuje veľa legiend, ktoré opisujú, ako vznikol názov obce. Jedna z nich hovorí, že názov obce pochádza od potoka Pekelník, čo znamená zlostník, zlý, pekelný. Tento potok, ktorý sa zdá byť nenápadný, dokáže narobiť veľa problémov a škôd obyvateľom. Druhá legenda hovorí, že názov Pekelník je spojený s rašeliniskami. Na nich sa totiž často vyskytujú požiare, ktoré ľudia dávali do súvisu s peklom. Uhorský kronikár, ktorý, ako sa zdá, opísal túto osadu ako prvý, zapísal názov Popolník vlastne kvôli spáleným rašeliniskám.

Prvá písomná zmienka o Pekelníku, ktorá bol založený na valaskom práve, sa nachádza v listinách z roku 1588. Traduje sa, že prvými osadníkmi tejto lokality bolo 12 rodín, od ktorých pochádzajú aj pomenovania 12 rali ako napríklad Servínsky, Tomala, Ďubek, Rokycký, Rzepka, Król, Vujtík či Semala. Ako samostatná farnosť Pekelník už existoval v 18. storočí. Prvý kostol bol postavený z dreva v roku 1749. Bol zasvätený sv. Jakubovi. Keďže zhorel, koncom 19. storočia bol postavený nový, murovaný kostol, ktorý stojí dodnes.

V Pekelníku býva okolo 2250 obyvateľov v približne 420 domoch. Väčšinou sú to už murované poschodové domy. Cez obec vede gminná cesta spájajúca Jablonku z Czarnym Dunajcom. V centre obce sa nachádza moderné zdravotné stredisko; v tej istej budove je ešte pošta a obchod s rozličným tovarom Sam. V obci je aktuálne dvanásť obchodov, väčšinou s potravinami, ale aj s priemyselným tovarom. Neďaleko strediska stojí budova požiarnej zbrojnice. Obyvatelia obce sa zaoberejú najmä poľnohospodárstvom. Mladí však nespájajú svoju budúcnosť s roľníctvom a hľadajú si prácu mimo obec, v tom aj v zahraničí. V Pekelníku sa pomaly začína rozvíjať agroturistika, aj keď zatiaľ len málo ľudí vidí v nej dodatočný zdroj príjmov. V súčasnosti sa pracuje na výstavbe cyklistického chodníka, vďaka ktorému by zostali rašeliniská sprístupnené aj pre turistov.

Za posledné dva roky v Pekelníku vybudovali približne 3 km asfaltových ciest, v tom aj cesta k cintorínu, na ktorom zaviedli elektrické osvetlenie. V najbližšom čase sa plánuje výstavba chodníka od zdravotného strediska ku kostolu a okrem toho ďalšia výstavba a oprava poľných ciest. Najväčšou investíciou, do ktorej sa chcú Pekelníčania pustiť, je výstavba kanalizácie v obci.

Požiarnici

Dobrovoľný hasičský zbor v Pekelníku bol založený v roku 1930. Jeho zaklada-

teľom a prvým náčelníkom bol Stefan Buroň, otec terajšieho náčelníka Józefa Buroňa. Predsedom zboru je richtár Władysław Szuba. Spočiatku mal zbor len 8 členov. V roku 1934 kúpili prvú striekačku na ručný pohon, ktorá im potom slúžila vyše 20 rokov. Prvú motorovú striekačku M 600 dostali z okresného veliteľstva v Novom Targu. V roku 1966 kúpil Urbársky spolok motorovú striekačku M 800, kde doplatili požiarnici istú finančnú čiastku aj z vlastných zdrojov. V tom istom roku získali aj prvé požiarnické auto americkej výroby Dodge. V roku 1971 dostali ďalšiu striekačku M 800 a o štyri roky neskôr automobil Star 25. Vďaka farníkom z Chicago získal zbor ešte jednu motorovú striekačku (1993) a plávajúce čerpadlo (1994). Najnovzácnejším zariadením, ktorým sa zbor môže popýsiť, sú dve autá GCBA 6/32 (1998, 2001). Ako posledné bolo v roku 2004 vďaka gminnému úradu kúpené kalové čerpadlo.

V roku 2001 bol hasičský zbor Pekelníka včlenený do Krajského systému hasičskej záchrannej služby. Ako som sa dozvedel, požiarnici zasahujú približne 20-krát do roka buďto pri hasení požiarov alebo v iných záchranných akciach. Aktuálne má zbor 40 členov a okrem toho v mládežníckom oddiele ešte 8 chlapcov a 8 dievčat.

Gazdovanie na svojom

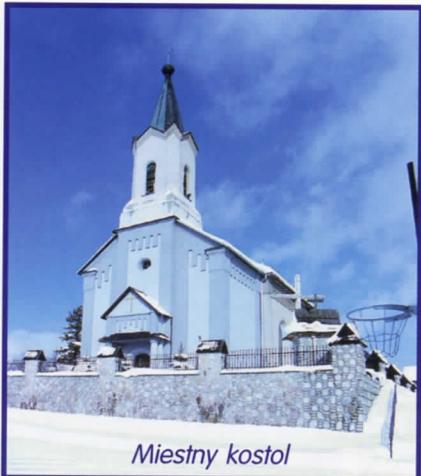
Dolné, južné časti obce nie sú vhodné na poľnohospodárske využitie - nachádza

Obec v záplave snehu

Pohľad na Pekelník

Miestny kostol

sa tam veľa mokradí, mlák a rašelinisk. Tých posledných azda najviac na Orave. V minulosti Pekelníčania intenzívne využívali rašelinu, každý si nakopal rašelinu kolko potreboval. Cez leto ju sušili a cez zimu ťou vykurovali svoje obydlia. V dnešnej dobe sú rašeliniská rozdelené medzi vyše 380 majiteľov. Jedným z najväčších vlastníkov je miestny urbársky spolok. Istú plochu pre tăžbu rašeliny si prenajala od urbára súkromná firma.

Obyvatelia Pekelníka hospodária na malých gazdovstvách. Je to však hospodárenie vyplývajúce skôr z tradície, pretože dnes sa hospodáriť neopláca. Poľnohospodárske produkty sú lacné a okrem toho sú problém s ich odbytom. Ďalším problémom je veľká rozdrobenosť pôdy, ktorá obmedzuje využitie strojov. S tým sa v poslednom období spájali aj tăžkosti týkajúce sa príplatkov EÚ pre roľníkov. Totiž príprava žiadosti o príplatky s uvedením tak drobných pozemkov je veľmi obtăžná, nehovoriac o neskoršej kontrole uvedených údajov. Z tohto dôvodu viacerí roľníci z Pekelníka tieto žiadosti nepodali. Celkove možno konštatovať, že v obci čoraz viac polí leží úhorom. Kedysi sa sice plánovalo uskutočniť v Pekelníku komasáciu, ale nikdy k nej nedošlo.

Krajanská činnosť

Predsedom MS SSP v Pekelníku je už dlhé roky Ján Švientek. Je aj propagátorm a rozširovateľom krajanského časopisu Život. Veľmi ma zaujímalo, ako on hodnotí stav Slovákov v obci. Dozviedel som sa, že v škole sa už dlhé roky nevyučuje slovenský jazyk. V mnohých rodinách a najmä národnostne miešaných manželstvach sa postupne zanedbalo výchovu detí v slovenskom duchu, takže dnešná mladá generácia sa nám odcudzila. Preto sa slovenská menšina v obci pomaly vytráca.

Text a foto: MARIÁN SMONDEK

Takmer v každej dedine na Spiši i Orave existujú urbárske spolky, ktoré sa významne podielajú na rozvoji svojich obcí. Zo svojich prostriedkov hradia o.i. opravy niektorých poľných ciest, pomáhajú školám, prispievajú na opravy kostolov, starajú sa o lesy a pod. Predsedom Urbárskeho spolku v Podvuku je kraján Ján Kovalčík, dlhorocný čitateľ a predplatiteľ Života. Ako spomína, slovenské povedomie zdedil po otcovi, ktorý bol tvrdý Slovák a patril k spoluzakladateľom miestnej skupiny Spolku v Podvuku. Za svoju slovenskosť bol v prvých povoynových rokoch prenasledovaný bezpečnostnými úradmi. Neraz sa tiež musel skrývať

Predseda urbára J. Kovalčík

ského kostola v roku 2000 (už za nového administrátora farnosti) bol na jednej z vitráž premaľovaný do polštiny starý slovenský nápis: Sv. Martin, oroduj za nás.

PODVLČIANSKE PROBLÉMY

pred bandou „Ogňa“, ktorá, ako vieme, sa vo svojich útokoch zvlášť upriamila na Slovákov.

Ked' som sa naposledy rozprával s J. Kovalčíkom, zdôveril sa mi, že nevie pochopiť, prečo sú administrátori oravských farností tak veľmi naladení proti slovensky, čo sa prejavuje o.i. v ničení a odstraňovaní v sakrálnych objektoch slovenských historických pamiatok, napr. malieb, nápisov a pod. Vynimkou nie je ani Podvulk, kde bol počas opravy kostola v roku 1989 odstránený z kostolnej veže dvojramenný kríž. Mohlo by sa zdať, že po tomto incidente a odchode vtedajšieho farára z Podvuka sa už v obci nič podobné nemôže stať. A jednako stalo sa. Počas opravy interiéru podvlčian-

je to odsúdeniahodné.

Ako mi J. Kovalčík povedal, jesenné víchrice narobili aj v Podvuku veľa škôd a tým aj starostí tamojším urbárnikom. Totiž na tzv. Gojke zničila asi 35 hektárov lesa, v ktorom povytrhávala zo zeme všetky stromy aj s koreňmi. Takú škodu si vraj v obci nikto nepamäta. Podľa odhadu J. Kovalčíka víchrica nalámalá vyše 8 tisíc metrov kubických dreva, ktoré sa v tomto roku len ľahko dá upratať, nehovoriac o výsadbe nových stromčekov. V súvislosti s tým veľa práce má aj miestna píla, ku ktorej ľudia zvážajú polámané kmene. Hoci píla pracuje takmer 20 hodín denne, musia záujemci čakať na plnenie viac ako dva týždne.

FRANTIŠEK HARKABUZ

Podvlčianska píla má tento rok veľa práce

C. Baláž, J. Burianová a L. Molitoris počas otvorenia

Moderátori M. Majerčáková a J. Lorenc

Sestry A. a M. Kurnátové

FAŠIANGY-OSTATKY '2005

Fašiangy – čas radosti, hodovania, zábav a plesov, trvajúci od Troch Kráľov do popolcockej stredy. Je to súčasne obdobie, s ktorým sa spája množstvo rôznych zvykov nestretávaných inokedy. Práve na to nadväzuje i naše kultúrne podujatie Fašiangy –ostatky, ktorého posledný, X. ročník sa konal v dňoch 29.-30. januára 2005 v Krempachoch. Je to vlastne široká prehliadka spišského a oravského folklóru.

Ako vždy, aj tentoraz sa krempašské Fašiangy – ostatky tešili veľkému záujmu divákov, medzi ktorými o. i. boli: splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov Claude Baláž, Daša Laurenčíková a Lubomír Šišák zo Sekretariátu pre zahraničných Slovákov, generálna konzulka SR v Krakove Janka Burianová, predsedca SSP Jozef Čongva, podpredsedovia SSP Dominik Surma a šéfredaktor Života Ján Špernoga, generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, kňazi Jacek Wieczorek, Jan Wróbel a Jozef Bednárik, čestný predseda OV SSP na Spiši František Kurnát, predsedovia OV SSP na Orave a Spiši Genovéva Prilinská a František Mlynarčík, riaditeľ gymnázia v Krempachoch Jan Szenderewicz s manželkou, riaditeľka Gminného kultúrneho stredu v Ľopusznej Józefa Kuchta, riaditeľka Kultúrneho domu v Krempachoch Mária Krištofeková, poslanec gminnej rady v Novom Targu Ján Tomáškovič, richtár Krempách Jan Kalata s manželkou a ďalší.

Večer rozprávačov a sólistov

Sobotnajší večer na javisku krempašského kultúrneho domu patril jednotlivcom – spevákom, inštrumentalistom a rozprávačom. Začal sa vystúpením rozprávačky Terézie Petrášekovej z Krempáčov, ktorá porozprávala, *odkiaľ sa vzali hviezdy na oblohe*. Ďalší rozprávači privolali ducha minulosti a pripomienuli divákom, ako voľkedy žili ľudia na dedine. Že to nebolo ľahké ani na Spiši, presvedčala nás Mária Majerčáková z Novej Belej, kým o živote na Orave porozprával Slavomír Michalak z Kyčor, ktorý pripomenal, že popri práci na gazdovstve bol čas aj na zábavy. Podľa mňa veľmi zaujímavé bolo najmä rozprávanie *Prababička z fotografie*, v ktorom Marcelina Pavlaková z Hornej Zubrice pripomerala divákom dávne fašiangy a to, ako sa voľkedy dievčatá vydávali. Bolo to zaujímavé rozprávanie v peknej slovenčine, čo zvlášť osloivilo publikum. Celkovo možno povedať, že kategória rozprávačov mala veľmi slušnú úroveň. Takmer všetci prišli na podujatie s novými, vhodne zvolenými tématami, nezriedka akoby vzatými priamo zo života, v ktorých sa vysmievali z ľudských slabostí. Ale aj tie bájkové vzbudzovali záujem. Navyše všetky príbehy boli porozprávané veľmi pekne, plynule, s patričnou intonáciou, čo svedčí o tom, že sa všetci na svoje vystúpenia starostlivo pripravovali. V tejto

Súťažná porota

T. Lukášová z Krempáčov

T. Wilk-Juraszek z Kyčor

M. Kvasnovský z Nedece

A. Prilinská z Podvľka

Divákov bolo veľmi veľa. Spredú čestní hostia

kategórii vynikli najmä rozprávači z Krempách a Kyčor, teda o. i. Tomáš Švec, Terézia Lukášová, Marta Pavlicová, Janusz Stachura, Damián Karkoška, Slavomír Michalak a ďalší.

Vysokú úroveň mala aj kategória spevákov. Spomeňme medzi nimi napr. Annu a Marcelu Kurnátové z Novej Belej, ktoré si spievali, aké sú šumné a pesničkou *Vretienko mi padá...* nechali odkaz pre spišských mládencov. Dlho čakať nemuseli, kedže im odpovedal najprv Mirko Kvasnovský z Nedece, ktorý zaspieval *Po nábreží koník beží... a Niet krajsieho dievčatočka...* a po ňom aj Krištof Lopata, ktorý sa aj pochválil *Hej, mám ja lúčku...* Že k fašiangom patrí svadba, preto Marcelina Wněková z Krempách spievala o nezvyčajnej svadbe komára. Pozornosť upútala aj Anna Gribáčová z Podvľka, ktorá zaspievala dojimatú pesničku *Na tej našej Oravienke...*, ako aj Daniel Žigmund pesničkou *Ej v tyf Krympachaf dobže* a spevácka skupina Mravec z Krempách, ktorá dokázala, že najmladší vôbec neznamená horší. Azda najvyššiu, dalo by sa povedať profesionálnu, úroveň prezentovala na podujatí Mária Wněková, ktorá dojímavo zaspievala *Ked' môjho synka vzali....* Uznanie si zaslúži aj najstarší účastník fašiangov, vyše 80-ročný Jozef Petrášek z Krempách, ktorý zaspieval *A v tej našej domovine...* a *Nebola som veselá...*, ako aj Krištof Pieronek z Podvľka starodávnymi svadobnými oravskými piesňami, ktoré sprevádzal hrou na husliach.

Divadielko Ondrejko z Podvľka tentoraz pripravilo pre publikum krátky príbeh o obrátení gazdu. Scénky plné humoru rozmiasli divákov a vyslúžili si obrovský potlesk.

Obdiv divákov vzbudila aj súťaž hudobníkov, najmä huslistov a harmonikárov. Pekné jurgovské melódie zahrala na husliach Magdaléna Vojtasová a neskôr Margita Zapletalová, zasa spišské a krempašské Jacek Petrášek z Krempách a ďalší. Sobotnajší večer

zavŕšilo vystúpenie Jerzyho M. Božíka, ktorý zahral a zaspieval cyklus slovenských ľudových pesničiek.

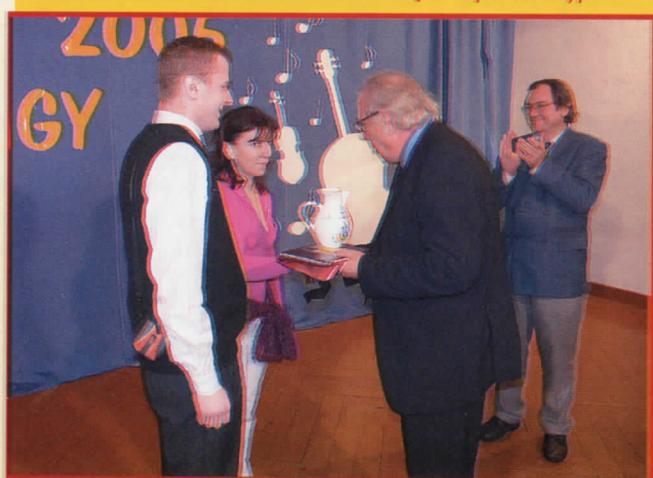
Spišský a oravský folklór

v nedeľné popoludnie prezentovali folklórne súbory. Ako prvý sa predstavil súbor Kumoratky z Podvľka a Malej Lipnice, ktorý vedie Kristína Gribáčová. Súbor tentoraz pripravil ukážku oravskej svadby s pytačkami, sobášom, čepčením a ďalšími svadobnými zvykmi. Nemohol chýbať dávny klasický motív majetku, ktorý voľalekedy často rozhodoval o osudech chudobných vydávaných dievčat. Program sa páčil, takže diváci odmenili účinkujúcich vrelým potleskom. Ešte nedozneli oravské svadobné spevy a už sa na javisku objavil súbor Spiš z Novej Belej pod vedením Jozefa Majerčáka. Beňania aj tentorát predviedli klasický spevácko-tanečný program, ktorý upútal pozornosť divákov. Súbor zároveň ukázal, že je znamenite zaškolený, takže jeho program mal vysokú úroveň a dobrú dynamiku. Befanov vystriedal súbor Zelený javor z Krempách pod vedením Márie Wněkovej. Jeho program bol trochu rozkuskovaný a spájal ho motív lekára v ambulancii, ktorý bol vo folklórnom vystúpení cudzí. Ale aj tak jeho rezké dupaky, polky a spišské tance sa publiku páčili. Zaujímavou vložkou v programe bolo vystúpenie tanečného páru Mária Wněková a Marek Bryja, ktorý predviedol niekoľko východoslovenských tancov.

Veľkým súborom rastie konkurencia. Môže ním byť detský súbor Malí tanečníci pod vedením Márie Wněkovej z Krempách, ktorý predviedol scénku s jasličkami a pritom aj niektoré detské hry a tance. Neskôr sa veselou spišskou melódiou prihlásil divákom

POKRAČOVANIE NA STR. 24
FOTOREPORTÁŽ Z FAŠIANGOV NA 3. STR. OBÁLKY

C. Baláž odovzdáva cenu M. Wněkovej a M. Bryovi

L. Molitoris odovzdáva cenu J. Petrášekovi

akto nič nevybavíme, Adela.

Žena, čo to povedala, sedela na nízkom stolčeku vedľa posteľ, lakovami opretými o kolená si podopierala tvár a tak sa dívala, zdola nahor, na ženu, ležiacu na posteli. Tá sa opierala o vysoko nastlané podušky, v jednej ruke mala telefónny prístroj, z ktorého viedla dlhá šnúra na druhý koniec miestnosti, v druhej slúchadlo, pritlačené na

Odrazu vyskočila:

- Adela, mne ešte niečo napadlo!

Vybehlá náhľivo a rozrušene, ale v predsiene odrazu rozpačito zastala. Zahľadela sa s odporm na svoje topánky stojace pod pláštom, zaveseným na vešiaku. Boli to elegantné tmavomodré lodičky na vysokom podpätku, najvyššom, aké sa predávali, takmer úplne nové. Vzdychla si. Za každým bolo pre ňu rovnako ľažké obuť sa. Od svojich pätnásťich rokov nosila topánky na vysokánskych podpätkoch. Nosila ich ako čarovné črievičky, ktoré

vervou sa dohovára s telefonistkou, bola schopná zabudnúť, že ju už nikdy tam nikam nepovedie. Od pätnásťich rokov chodí na vysokých podpätkoch a sama. A všetci si myslia, že je to pre ňu prirodzené.

Teraz to bude nesmierne ľažké. Aj keď ten nápad, ktorý jej pred chvíľou blysol v hlave, je možno poslednou spásou pre Adelu.

Bolo to ako obyčajne: dvere sa pred ňou samy otvárali. Kde nestáčili topánky, pridala milý úsmev a preukaz v čiernom puzdre s nápisom „Tlač“.

- Nech sa páči, - povedala dievčina v uniforme pozemnej stewardky Československých aerolínií. – Tadiaľto.

– A stlačila tlačidlo na služobnom vchode za chrbotom pracovníka bezpečnostnej kontroly cestujúcich.

Klopkala vysokými podpätkami, rázne a sebaisto, chrbát jej zvlhol od námahy, ale usmievala sa. Výsada novinárskeho povolania bola ako doping. Preto si ho vybraťa. Bolo rušné a vyčerpávajúce, ale chutnalo vínom úspechu a sily. Tou silou nútilla druhých, aby jej vychádzali v ústrety:

- Prosím vás, potrebovala by som viedieť, ktorý kapitán letí zajtra do Zürichu.

- To vám nemôžem povedať, - pokrútil odmietavo hlavou človek dôležitého výzoru za odstrašujúcim pultom s mnogými telefónmi a svetlami.

Usmiala sa a vytiahla preukaz:

- Musím s ním hovoriť.

Bez ďalších výhrad pozrel do papierov: - Kapitán Sova. Máte štastie. Práve pristáva z Popradu.

Zbehla dolu na plochu letiska tak prirodzené, ako by patrila k personálu. Troška sa jej krútila hlava, ako vždy pri každom úspechu, a toto bol prvý úspech v tomto podnikaní. Oprela sa o stíp osvetľovacej lampy pri bočnom východe a odtiaľ hľadela na lietadlo približujúce sa pomaly po dráhe. Zastalo dosť ďaleko. Dívala sa, ako prisunuli schodíky, otvorili dvere, a ľudia, kráčajúci od lietadla, prechádzali okolo nej. Takmer ich nevnímala. Dávala pozor, kedy vystúpi posádka. Nakoniec, pravdaže. Aj na diaľku celkom jasne videla tmavomodré uniformy, veselé tváre, radosťné gestá. Doma. Na zemi. Spokojne sa blížili k nej. Jedna letuška, druhá letuška, pilot s troma páskmi, navigátor. Kde je kapitán?

MARTA SLEZÁKOVÁ ZA MÚROM

icho. Okolo slúchadla jej po bielej priesvitnej pokožke stekal pramienok potu, krvolaký, výrazný ako modré žily, čo jej od námahy navreli pri koreňoch vlasov; vlasy mala čierne, prešedivené, zrednuté od dlhého ležania. Ležala s hlavou bezvládne zvrátenou dozadu, a už len sípavo mechanicky opakovala do telefónu: - Haló! Zürich? 823537 bitte...

V napätej tvári sa jej pomaly uvoľňovali svaly, až zostala bezvýrazná a prázdna, a ruka so slúchadlom klesla na perinu. V tichej izby bolo počuť hučanie a praskanie diaľkových liniek, ale nijaké ľudské slovo.

Žena na stoličke sa načiahla, vzala telefón k sebe a položila. Mlčky sklonila hlavu. Mohla mať asi tridsať rokov, ale ako tam sedela, s kolenami až pri brade a s ovisnutými plecami, vyzerala ako zadumané dieťa, ktorému ublížili, a ono sa bojí plakať. Adela je chorá a nikt to jej už nepomôže. Čo môže urobiť ona? Nemocnica dávno poslala objednávku, sám profesor ju urgoval, ale zásielka mešká. Koľko peňazí už minuli na telegramy! Z Zürichu neodpovedajú. Tento telefonát bol Adelinou poslednou nádejou. Ani psychicky to už nevydrží. Vie, že má najvyšší čas na operáciu. Keby aspoň plakala. No iba leží, s hlavou vyvrátenou na poduškách, celé dni a celé noci, má zavreté oči, a nespí.

Pomaly zdvihla hlavu, zadívala sa na sestru takmer šialeným pohľadom.

jej dávali osobitnú moc. Keď sa po prvý raz do nich postavila, všetci doma sa rozosmiali. Bocianie nohy vyrasteného dievča, čo sa v šikmom sklone pohybovali po izbe tachavým krokom unavenej stareny, boli istotne strašne smiešne. Aj detský bojazlivý výraz v tvári, ktorý prezrádzal, že sa v topánkach necíti dobre. Ten smiech bol však horší. Zafala sa. Hned vtedy, v deň svojich pätnásťich narodenín, sa tak zafala. Nabrala dych, vynovala nohy v kolenách, vystrela sa – a všetci zhíkli. Od razu to bolo celkom iné dievča. Vznášala sa gracioznym krokom, ľahučko a isto, starý otec pred ňou galantne otvoril dvere.

Odvedy stále tak chodí. Ale aj dnes, keď prišla z práce, si s úľavou obula papučky a posadila sa k Adele. Rada tak sedávala. Adela ju karhávala za všetko zlé, čo cez deň urobila, ešte aj teraz, bolo to smiešne dojemné, keď sa chorá, odkázaná na ňu, stavala, akoby všetko urobila lepšie. Ale ona tam sedela po-kojne, uvoľnene a počúvala. Niekedy mala Adela aj pravdu. A keď aj nie, bolo jej to jedno. Dívala sa na staršiu sestru ako by čakala, že vstane, obleče sa a povedie ju za ruku, ako keď bola malíčká, a sama sa presvedčí, či má pravdu alebo nie. Ešte aj dnes, keď Adela sama chcela telefonovať do Zürichu, nechala ju, hoci Adela je slabá a vie len trochu po nemecky. A keď ju počula, s akou

Až po chvíli, keď už všetci prešli pomimo, sa vo dverách lietadla objavila ešte jedna uniforma. Muž, ktorý bol v nej oblečený, bol vysoký a mohutný a kráčal pomaly a nevšímavo. Akoby si ani neuvedomil, že práve spadol z neba a kráča po betónovej dráhe medzi ľudí. Akoby bol stále kdesi vysoko alebo daleko, celkom sám.

Vykročila oproti nemu: - Kapitán Sova?

Bol asi štyridsiatnik. Na tvári mal čierne, snáď dva dni neholené strnisko a nad ním sa belaseli zadumané oči. V tom okamihu, keď ho takého videla, mala pocit, že je to ktosi blízky, že sa mu nemusí preukazovať papiermi z nemocnice a legitimáciami, že vedľa neho môže stáť v sandálkach a bez akejkoľvek námahy, celkom obyčajne detsky poprosiť "pomôžte mi".

Ale stála pred ním vo svojej póze sebavedomej elegantnej ženy, zvyknutej dosahovať úspechy, a keď na ňu pôzrel, v očiach sa mu divne zablysklo.

- Čo odo mňa chcete? – opýtal sa stroho.

Zaváhala. Prezrel si ju od hlavy po päty a ona si od razu nebola istá, či ten prvý dojem neboli len výplod jej fantázie. Či si to len z celej duše neželala, aby ktosi taký prišiel. Ľovek, ktorý pred ňou stál a díval sa na ňu, bol celkom iný. Možno sa volal Sova aj preto, že vyzeral ako veľký naježený vŕ so zlými, oceľovosivými očami. Pomaľy otvorila kabelku:

- Tu je môj občiansky preukaz. A ešte tento. Prišla som vás požiadala o pomoc.

Pozrel na legitimácie a potom zasa na ňu. Oči mal ešte tvrdšie a odmietavejšie.

- Zajtra letíte do Zúrichu, - povedala s úsmievom. Hlas mala normálny ako vždy, ale cítila, že blúzka na chrbe ju už začína chladiť od potu. Bola to nadľudská námaha usmievala sa na tohto ľovca. Odmietať v očiach sa mu zmenila na iróniu, keď sa tak vytiahla svoju informovanosťou, kam zajtra letí, a potom hned na ľahostajnosť. Bolo to horšie ako výsmech. Znova sa nadýchla, ako keď si obúvala topánky, a pokračovala: - Mam veľmi chorú sestru. Súrne potrebuje z Zúrichu...

- Ja nesiem prenášať nijaké veci.
- To sú lieky. A ide o život!
- Ja tam nemám čas nič vybavovať.

Chvela sa. Blúzka sa jej už celkom lepila na chrbát, ale bojovala ďalej:

- Stačilo by aspoň zatelefonovať z letiska! Pourgovať... Prosím vás...

- Lutujem. Obráťte sa na Červený kríž.

Sivastobelasé oči muža v uniforme kapitána Československých aerolíní sa na ňu dívali už nielen odmietavo, ale aj netrezivo. Prečo ešte nepochopila, že už dávno sa mala ospravedlniť a odísť? Vedľa predsa medzi ňou a týmto človekom vyrástol v momente, keď ho osloivila, akýsi mûr. Tyrdší ako z kameňa. Postavila sa pred ňu ľahostajnosť, umocnená služobnými predpismi. Zlyhalo čarovné črievičky aj novinársky preukaz. Čo sa on má čo starať o akúsi chorú ženu. On má svoje povinnosti a svoje starosti. A už s ňou stratil veľa času. Prečo to ešte nepochopila?

Dívala sa naňho, ako sa po netrezlivom pohľade na hodinky rozhliadol okolo seba. Ignoroval ju ako vzduch, ktorý musel dýchať, aby sa nezadusil, alebo hľuk lietadiel, ktorý musel počúvať, pretože stál na letisku. Alebo psa, ktorý na dlhom remenci netrezlivovo škľbal strážnika, čo sa pristavil pri kolegovi vedľa rampy a dlho a nešikovne si pripaloval cigaretu. Bol to tmavý vlčiak, šľachetný a cvičený, a ako tam mykal remencom svojho pána a potom sa rezignované vzdal, vyzeral, ako keby si myslie „zasa tu bude polhodiny strácať čas!, lebo strážnik sa nezastavil pri tom druhom len kvôli ohňu, ale dali sa spolu do reči. Kapitán sa díval na psa a celá tvár sa mu zmenila: usmievala sa a bolo na ňom vidieť, že by psa najradšej potlačila po sji.

V tej chvíli si uvedomila, že si psa všimla len preto, lebo sa naňho pozeral kapitán. To bolo čosi, čo by ho v jeho utiahnutej zadumanosti, z ktorej ho vyrúšila na prázdnnej ploche letiska, bolo aj bez nej zaujalo. Spýtaťa sa:

- Máte psa?

- Mám. – prikývol neodtrhnúc oči od sympathetickej zvieratiny. Až potom, keď odpoved了解nela, obrátil prekvapený pohľad k nej. – Prečo sa pýtate? – hlas mu znel opäť stroho. Aj na tvár mu zasa naskočila predošlá tvrdosť.

- Len tak, - odvetila a usmiala sa. Ani si neuvedomila, že celkom ináč, ako sa naňho usmievala predtým. – Chvíľočku som mala dojem, že nemáte na sebe uniformu kapitána Československých aerolíní.

Usmievala sa naňho, ako keby ho straňne dávno poznala. Vôbec nič si nerobila z toho, že sa zasa mračí. Ludia si stavajú okolo seba múry aj preto, aby ich chránila. Aj takýto pilot má iste svoje problémy. Je naježený a vyzerá ako výr, ale ten sa tiež naježí vtedy, keď sa bojí. Každý sa zlakne zvieraťa, ktoré nepozná. Alebo takého, ktoré sa správa ináč než ostatné. Ona predsa dnes vo svojom správaní vybočila zo všetkých noriem. Čo si o nej asi myslí?

Usmiala sa ako dieťa a pozrela mu rovno do očí.

- Čo je na tom smiešne? – opýtal sa.

- Na čom?

- Že som chvíľu nemal uniformu.

Hľadela naňho nechápavo. Aj Adela aj všetci dospelí sa vždy najprv tvárilu strašne dôležito. Ale potom ju vzali za ruku a išli s ňou. Pokúsila sa ešte raz o úsmev. Nešlo to. Pred ňou neboli ľovek, iba uniforma. Sotva počuteľne zašepkala:

- Každý nosíme na seba nejakú uniformu. Ale len mälokto je bez nej lepší. Prosím vás, pomôžte mojej sestre.

Dívala sa mu rovno do očí, sekundo, dve, celú večnosť. Už sa nepotila. Bolo po napäti. Bol koniec. Všetkému. Tie oči, čo videla, sa leskli chladne ako lietadlá. Ako tie kovové obludy, čo vymysleli ľudia, aby pomohli ľoveku. Boli všade okolo. Dorážali zo vzduchu alebo ležali stuhnute na zemi, čakajúc na chvíľu, keď do nich ľovek vydychne život. Takýto ľovek. Adela bez neho vydychne naposledy. Bolo jej, ako keby prosila o láskavosť stroj. Tvárou jej myklo a mihalnice sa zatreptali v zúfalom manévre. Zbytočne. Slzy sa aj tak vykotúľali von. Odvrátila sa.

Načiahol k nej ruku a zastavil ju:

- Dajte mi tie papiere. Skúsim sa vám na to v Zúrichu pozrieť.

Odchádzal náhlivým krokom, lebo do lietadla začali nastupovať ľudia. Potom jej ešte zakýval z okienka. „Dáva stroju svoju dušu,“ usmiala sa, keď startoval. „Ale len tam hore. Tu na zemi je predsa len ľovekom.“ A až keď ho ako neodmysliteľnú súčasť malého trblietavého bodu vsiakla do seba oceľovosivá večerná obloha, odkrivkala na svojich vysokánskych podpätkoch k východu a uľahčene si sadla na najbližšiu lavičku. Strašne ju už v tých topánkach boleli nohy.

/Domová pokadnica 1979/

FAŠIANGY...

DOKONČENIE ZO STR. 21

detský súbor Malí Beľania pod vedením Jozefa Majerčáka z Novej Belej. Pred krempašským publikom vystupoval po prvýkrát a to celkom vydarene. Deti pekne spievali i tancovali. Bolo vidno, že sa už veľa naučili. Po nich sme ešte mohli obdivovať Ľudové kapely z Jurgova, Krempách a Podvlnka, ktorých úroveň ani netreba zvlášť podčiarovať. Bola naozaj vysoká.

Poznamenajme na záver, že na tomto podujatí sa zúčastňuje čoraz viac detí a mládeže, takže o budúcnosť Ľudových tradičí sa nemusíme trápiť. Len škoda, že čoraz menej vystupujúcich používajú slovenčinu. A predsa jednou z myšlienok podujatia je udržanie slovenského Ľudového prejavu.

Súťaž hodnotila porota v zložení: Mária Kačmarčíková, Žofia Chalupková a Krystyna Kowalska. Porota zdôraznila, že vystupujúci by mali používať Ľudové kroje a nástroje zo svojho regiónu, že nesmú zabúdať na kultúru slová a texty by mali byť primerané veku vystupujúcich. Niektorým účinkujúcim udeliť osobitné ceny splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov Claude Baláz za tradovanie slovenského folklórneho prejavu. Na záver odovzdal všetkým účinkujúcim diplomy a odmeny generálny tajomník ÚV SSP Eudomír Molitoris, ktorý zároveň podakoval súťažiacim a organizátorom. Tohtoročné Fašiangy-ostatky v Krempachoch sú už minulosťou, a nám neostáva nič iné, len čakat' na budúcoročné.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO ZO SPIŠA

V prvej polovici februára sa konali odvody spišských chlapcov na vojenčinu. Podľa hodnotenia vojenských komisií dnešná mládež ochotne ide na vojenčinu, keďže mnohí sa tak môžu vyuhnúť nezamestannosti. Terajší základný vojenský výcvik trvá 1 rok, ale už one-dlho sa má skrátiť na 9 mesiacov.

V januári prebiehala oprava hasičskej zbrojnice v Repiskách – Bryjovom Potoku. Vymenili tam o. i. dlážku a vymalovali steny.

Na začiatku t. r. sa uskutočnili voľby predsedu Zväzu chovateľov oviec a kôz v

VÝSLEDKY

Kategória spevákov

Deti

1. Marcelina Wněková z Krempách

Mládež

1. Anna Gribáčová z Podvlnka

2. Krištof Lopata z Nedece

3. Daniel Žigmund z Krempách

Dospelí

1. Mária Wněková z Krempách

2. Jozef Petrášek z Krempách

Spevácke skupiny

Deti

Skupina Mravec z Krempách

Mládež

1. Malí tanecníci z Krempách

2. Marcela a Anna Kurnátové z Novej Belej

Kategória inštrumentalistov

Mládež

1. Mirko Kvasnovský z Nedece

Jacek Petrášek z Krempách

2. Margita Zapletalová z Jurgova

Tadeáš Wilk Jurášek z Kyčor

3. Magdaléna Vojtasová z Jurgova

Dospelí

1. Krištof Pieronek z Podvlnka

2. Anna Antolcová z kapely FS Spiš

Ludové kapely

1. Ludová kapela z Jurgova

2. Ludová kapela z Krempách

3. Ludová kapela z Podvlnky

Zvláštne ocenenie

Kapela Františka Pacigu z Krempách

Rodinná kapela Lopuchovcov z Podvlnky

Kapela Ludwika Mlynarczyka z Kyčor

Tanečný pár - Mária Wněková a Marek Bryja z Krempách

Kategória rozprávačov

Deti

1. Tomáš Švec z Krempách

2. Terézia Petrášeková z Krempách

Mládež

1. Marcelina Pavlaková zo Zubrice

Anna Prilinská z Podvlnky

2. Terézia Lukášová z Krempách

Janusz Stachura z Kyčor

Damián Karkoška z Kyčor

3. Martin Jasica z Kyčor

Slavomír Michalak z Kyčor

4. Marta Pavlicová z Krempách

Tomáš Petrášek z Krempách

Matej Karkoška z Kyčor

5. Dominika a Adriána Wněkové z Krempách

Dospelí

1. Mária Majerčáková z Novej Belej

2. Emil Brížek z Krempách

Folklórne súbory

Detské

Malí Beľania (Nová Bela)

Dospelí

1. Spiš (Nová Bela)

Divadelné scénky

2. Zelený javor (Krempachy)

Kumorátky (Malá Lipnica, Podvlnky)

3. Ondrejko (Podvlnky)

Zvláštne ocenenie pre kolednícku skupinu

Malí tanecníci z Krempách

Ceny splnomocnenca vlády SR pre zahraničných Slovákov

FS Spiš z Novej Belej

Sólisti FS Zelený javor Mária Wněková a Marek Bryja

Eudová kapela z Jurgova

Eudová kapela z Krempách

Mirko Kvasnovský

Anna a Marcela Kurnátové z Novej Belej

Marcelina Pavlaková z Hornej Zubrice

Jozef Petrášek z Krempách

Miestna skupina SSP v Krempachoch, predsedu Ján Petrášek.

Novom Targu. Stal sa ním opäťovne Jozef Petrášek z Krempách.

V marci sa v nižnolapšanskom gymnáziu uskutočnil Deň tolerancie.

Zúčastnil sa ho aj rabín z Jeruzalema, ktorého rodina pochádzala z okolia Nowego Sącza. Podujatie prebiehalo v rámci programu Sokrates. V tomto projekte nižnolapšanské

gymnázium má štyri partner-ské školy: z Rakúska, Estónska, Slovinska a Fínska. Ideou

programu je učiť deti a mládež tolerancii a odstraňovať národnostné predsudky.

Nová fara (na snímke) v Nedeci je už skoro hotová. Zatiaľ prebiehajú posledné dokončovacie práce vo vnútri budovy. Prepočladá sa, že na jar sa na faru prestanújú kňazi. (ak)

D. Taragel a J. G. Danglár počas prezentácie

Autori podpisujú svoju knihu

ROZPRÁVKY PRE NEPOSLUŠNÉ DETI

V poslednom období vo výkladoch poľských kníhkupectiev môžeme spozorovať aspoň niekoľko slovenských kníh v poľskom preklade, čo naznačuje, že stúpa záujem o slovenskú literatúru. Vydavateľmi prekladov slovenských kníh sú najčastejšie komunity spojené so Slovenskom, napr. Spolok Slovákov v Poľsku, ktorý len vlny vydal o. i. knihu Antona Hykischa *Milujte kráľovnú* a Pavla Vilikovského *Večne je zelený...*, čím ich sprístupnil širšej verejnosti. Do tohto prekladateľského úsilia sa zapojilo aj poľské vydavateľstvo „Nowa Edukacja“ z Tarnobrzega, ktoré nedávno vydalo preklad knihy Dušana Taragela *Rozprávky pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov*.

Dušan Taragel sa narodil 29.9.1961 v Bratislave a detstvo prežil v Devínskej Novej Vsi. Absolvoval stredné odborné učilište chemické (odbor prevádzkový technik) a FFUK (odbor teória kultúry) v Bratislave. Sedem rokov pracoval ako strojník vo Vodáňach a kanalizačiach a tri roky ako hudobný redaktor v Č. rozhlase. S Petrom Pišťankom hral v punk-jazzovej skupine Devínska Nová Ves. Publikoval v Slovenských pohľadoch, Kultúrnom živote, časopisoch Kankán, Rak, Domino, Fórum a Inzine. Je autorom scenára k filmu *Baščovanský a zať* (1994). Debutoval knihou *Rozprávky pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov*

(1997, 1998, 2000, načítané na CD a MC 2000). Kniha vyšla aj v češtine, slovinčine, poľštine, chorváctine a úryvky v nemčine a španielčine. Autorom obrázovej časti je Jozef Gertli Danglár. Taragel spolu s P. Pišťankom vydal aj zbierku poviedok *Sekerou a nožom* (1999) a s kolektívom 12 spisovateľov je spoluautorom knihy o Rogerovi Krowiakovi. Na jar roku 2004 vydal antológia poviedok *Sex po slovensky* a neskôr knihu *Vražda ako spoločenská udalosť* (2004). Ako externista učí na Fakulte masmediálnych komunikácií Univerzity Tomáša Baťu v Zlíne v Čechách.

Jozef Gertli Danglár sa narodil v roku 1962 v Detve. Detstvo strávil v hájovni. Už ako dieťa sa živo zaujímal o kreslenie. Jeho prvy cyklus kresieb sa volal *Traktor, tatra a volga na ceste do Zvolena*. Pracoval v rôznych povolaniach, napr. ako geofyzik a reštaurátor. V roku 1991 absolvoval VŠVU v Bratislave. Venuje sa kresleniu komiksov a veselých obrázkov. Ilustroval viaceré knihy známych slovenských a českých autorov, napr. Petra Pišťanka a Egona Bondyho. Maluje tiež obrazy pre dospelých. Svoje práce vystavoval na viacerých výstavách. Šesť rokov žije len z ilustrovania kníh a projektovania reklám.

Priležitosťou spoznať týchto autorov bola prezentácia poľského prekladu knihy *Rozprávky pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov* v Fshut Clube na

krakovskom Kazimierzi, ktorá sa uskutočnila 22. januára 2005. Toto podujatie podporil aj generálny konzulát SR v Krakove a Slovenský inštitút vo Varšave. Knihu do poľštiny preložil Tomasz Grabiński. Po dohode s autorom boli niektoré reálne a mená zmenené, aby boli zrozumiteľné pre poľské deti. Štrnásť rozprávok, vynikajúce ilustrácie a zaujímavé dodatky, ako Pomocný slovník pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov, Test neposlušnosti či Presvedčovací argumentár tvoria homogénny celok, ktorý možno použiť rovnako ako dobrú literatúru – na vlastné duchovné obohatenie. Zdanlivá cynickosť, suchý čierny humor a úprimná detská hravosť oboch autorov vytvorili z knihy milé čítanie, ktoré priam nemožno prerušíť. Každý čitateľ – detský i dospelý – si v knihe nájde svoju čitateľskú rovinu. Ako to potvrdil aj autor, ktorý knihu testoval na svojom synovi, nejedna scéna vyvolá úprimný smiech. Na otázku, komu je adresovaná táto kniha, autor povedal, že deťom, malým a väčším, ktoré majú rady nonsenový humor.

Ako nám D. Taragel povedal, napísaním tejto knihy chcel dokázať, že literatúra môže konkurovať s počítačom, čo sa mu aj podarilo. Odporučame ju na dlhé zimné večery nielen rodičom, ale najmä deťom.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Prípitok gen. konzulky J. Burianovej (v strede)

NOVOROČNÉ STRETNUTIE

25. januára 2005 sa uskutočnilo novoročné stretnutie krakovskej miestnej skupiny Spolku, ktorého sa zúčastnili o. i. predsedu malopoľského sejmiku Piotr Boroń, generálna konzulka SR v Krakove Janka Burianová, konzul Marek Lisánsky s manželkou, popredsedca SSP a šéfredaktor Života Ján Špernoga, generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, profesorka Katedry slovakistiky JU Maryla Papierzová, predsedca MS SSP v Krakove Jerzy M. Bożyk a ďalší. Počas stretnutia sa prítomným prihovorili Janka Burianová, Ľudomír Molitoris a Piotr Boroń, ktorí popriali

účastníkom veľa úspechov a Spolku čo najlepšiu spoluprácu s inými inštitúciami. Prítomní sa delili oblátkou a do nového roka si priali všetko najlepšie. Neskôr sa spievali slovenské, poľské a anglické koledy. Spevajúcich sprevádzal na klavíri J. M. Bożyk. (ak)

NOVÉ HRANIČNÉ PRIECHODY

Od 1. februára 2005 tri hraničné priechody medzi Poľskou a Slovenskou republikou sú otvorené aj pre medzinárodnú osobnú dopravu bez obmedzenia, ako aj pre nákladnú dopravu do 7,5 tony celkovej hmotnosti. Ide o priecho-

Priateľská beseda

dy: Podspády – Jurgov, Palota – Radoszyce a Kurov – Muszynka. Priechody budú pracovať v 24-hodinovom režime. (ak)

NAŠI HOSTIA ZO SLOVENSKA V KRAKOVE A KACVÍNE

Splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov Claude Baláz spolu s Ľubomírom Šišakom a Dašou Laurenčíkovou zo Sekretariátu pre zahraničných Slovákov v Bratislave navštívili 28. januára t.r. sídlo Spolku Slovákov v Krakove, kde sa stretli s generálnym tajomníkom ÚV SSP Ľudomírom Molitorisom a podpredsedom SSP a šéfredaktorom Života Jánom Špernogom. Počas stretnutia sa hostia oboznámili o. i. s aktuálnou činnosťou Spolku a jeho najdôležitejšími úlohami v investičnej oblasti, ku ktorým patrí najmä dokončenie výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, generálna oprava klubovne MS SSP v Novej Belej a začatie výstavby Centra slovenskej kultúry v Jablonke. Splnomocnenec vlády SR pri tejto príležitosti poukázal na možnosti úradu vlády SR v oblasti predloženia grantov na investičné ciele krajanských spolkov v zahraničí, ktoré sú v tomto roku väčšie ako vlni, a prisľúbil svoju pomoc v tomto smere.

29. januára t.r. slovenskí hostia zavítali do Kacvína, kde si dôkladne prezreli interiéry tamojšieho budovaného Domu slovenskej kultúry. Počas prehliadky C. Baláz s uznaním konštatoval, že od svojej poslednej návštavy v Kacvíne pred dvomi rokmi výstavba pokročila ďaleko dopredu. Popri tom, že už funguje ústredné kúrenie, je už v podstate dokončený suterén a prízemie s veľkou sálou na rôzne podujatia. Po prehliadke sa hostia stretli s členmi výboru miestnej skupiny SSP. Počas beseedy sa o. i. oboznámili s plánmi ďalších stavebných prác, samozrejme za predpokladu obdržania finančnej pomoci, ako aj s možnosťou postupného odvzdávania do prevádzky jednotlivých častí budovy. To znamená, že už v tomto roku by mohla začať aspoň čiastočne plniť svoje poslanie. Členovia kacvínskeho výboru MS SSP boli so stretnutím veľmi spokojní, najmä keď sa stretli s príslušom podpory splnomoc-

Záber zo stretnutia v Kacvíne

nencu vlády SR v tomto veľkom stavebnom úsilí krajanov v Kacvíne.

J.Š.

SPOMIENKA NA PREDSEDU

Prednedávnom, 19. februára t.r., uplynulo už desať rokov, keď nás navždy opustil predsedu Spolku Slovákov v Poľsku Dr. Eugen Mišinec. Narodil sa 25. júla 1956 v Hornej Zubrici, kde navštievoval základnú školu. Po jej ukončení študoval na lúčku v Jablonke a po maturite pokračoval v štúdiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, ktoré zavŕšil v roku 1980. Doktorát filozofie získal v roku 1982. Po návrate zo Slovenska pracoval na Ústrednom výbere Spolku ako inštruktor, potom ako vedúci kancelárie ÚV a od 1. januára 1983 do 31. decembra 1984 ako úradujúci člen ÚV. V rokoch 1985-1993 pracoval ako riaditeľ Gminného kultúrneho strediska v Jablonke a od 1. mája 1993 ako redaktor Života. Predsedom Spolku bol od 8. jazdu (26.11.1989) a do tejto funkcie bol opäť

zvolený aj na 9. zjazde SSP (22.1.1995). Neúprosná smrť zastihla krajana Eugena Mišince neočakávane a v mladom veku (39 rokov), plného tvorivých sôl. Odišiel od nás zaslúžilý činiteľ, vedúca osobnosť Spolku, dobrý kolega a priateľ. Jeho pamiatka zostane natrvalo v našej pamäti (jš)

MLÁDEŽNÍCKÁ SÚŤAŽ O POŽIARNICTVE

V stredu 23. februára 2005 sa uskutočnila v Nižných Lapšoch mládežnícka súťaž o požiarnictve, ktorej sa zúčastnili deti a mládež nižnolapšanskej gminy. V súťaži štartovali trojčlenné družstvá zo základných škôl v Nižných Lapšoch, Vyšných Lapšoch, Kacvíne a Fridmane, z gymnázia v Nižných Lapšoch, ako aj z odbornej školy v Nedeči. Všetci súťažiaci museli písomne odpovedať na otázky uvedené v teste, ktorý pre nich pripravila osobitná komisia. V súťažnej porote boli dvaja členovia Štátneho požiarneho zboru v Novom Targu a členovia gminného požiarneho zboru v Nižných Lapšoch, teda o. i. predsedu Władysław Celusiak, jeho zástupca František Šoltýs a veliteľ Józef Prelich, ako aj zástupcovia gminy.

Cieľom tejto súťaže je overiť úroveň vedomostí žiakov z oblasti protipožiarnej ochrany, základných požiarnických pravidiel, no a hlavne z oblasti prevenčie, teda ako predchádzať požiarom. – Úroveň vedomostí bola priemerná, - povedal nám František Šoltýs, - čo znamená, že naša mládež nemá príliš veľa vedomostí z oblasti protipožiarnej ochrany a preven-

cie. Ideou tejto súťaže je priblížiť školskej mládeži požiarne formou súťaže a možno niektorých aj osloviť, aby sa v nedalekej budúcnosti stali členmi dobrovoľných požiarnych zborov vo svojich obciach. Túto súťaž organizujeme už skoro tri roky a motívaciou pre našich výhercov sú snáď aj odmeny. Tento rok dostali veľmi pekné knihy, ktoré im budú nápomocné v ďalšom vzdelení.

Treba podotknúť, že je to na Spiši jediná súťaž tohto druhu, ktorá určite zvyšuje informovanosť mladých ľudí o nebezpečenstvách, aké môžu spôsobiť také živly, ako oheň a voda. (ak)

GRANTY

Ako sme sa dozvedeli, Generálny sekretariát pre zahraničných Slovákov (GSZS) v Bratislave dostał vlastní o 80 % viac žiadostí o dotácie od krajských spolkov a organizácií v zahraničí. Celkovo na GSZS doručili vlastní 253 žiadostí z 22 krajín, v ktorých krajania požadovali na svoje projekty vyše 40,5 milióna korún. V rámci svojich možností Generálny sekretariát podporil len 70 projektov, na ktoré vyčlenil 2 milióny 650 tisíc korún. Najvyššiu podporu získal projekt Spolku Slovákov v Poľsku, ktorému Generálny sekretariát poskytol 153 000 korún na letné jazykové tábory krajanskej mládeže. Ešte raz pekne ďakujeme. Ako sme sa nedávno dozvedeli, v tomto roku bude mať GSZS o niečo viac prostriedkov na grantovú pomoc ako vlastní, čo je iste potešujúce. (jš)

KNIHA O OSTURNI

Prednedávnom sa na slovenskom knižnom trhu ukázala zaujímavá kniha o dejinách Osturne, rázovitej obce na Zamagurí v slovensko-poľskom pohraničí, obývanej rusínskym obyvateľstvom. Kniha, ktorej slávnochádzajúcej sa konala 19. februára t.r. na Obecnom úrade v Osturni, ma okolo 300 strán a zachytáva všetky rozchádzajúce skutočnosti o vzniku, historii a vývoji obce a jej obyvateľov od prvej písomnej zmienky až po súčasnosť. Autormi jednotlivých kapitol sú o. i. Ján Olejník, Ivan Chalupecký, Viktor Majerík a ďalší, zase fotografiky – Martina Procházková. Ako sa niektorí čitatelia azda pamätajú, Osturna so svo-

jou drevenou zástavbou tvorila do-
nedávna akýsi živý skanzen, ktorého
údržbu finančne podporoval štát. Keď
táto pomoc prestala, obec začala postupne
zankat'. Tak napr. koncom 19. sto-
ročia žilo v Osturni takmer 2 tis. oby-
vateľov. Pred štvrtstoročím však tento
počet klesol na ok. 1250 a dnes v tejto
obci býva už len necelých 400 občanov.
Vytráca sa tiež v Osturni drevená
zástavba v prospech murovanej. Vďaka
fundovaným textom a pekným fotogra-
fiám môžu záujemci nielen spoznať
zaujímavé dejiny tejto neobvyklej za-
magurskej obce, ale aj vidieť, ako vy-
zerala v dávnej i nedávnej minulosti.
Veríme, že kniha zaujme aj našich kra-
janov, najmä z obcí susediacich s
Osturňou. (js)

PRÁCA

O prácu na Slovensku, v Českej republike alebo v Maďarsku má záujem – čo je prekvapujúce – až 36 % Poliakov. Vyplýva to z prieskumu uskutočneného portálom Pracuj.pl. Na druhej strane by pracovné miesto v krajinách západnej Európy uprednostnilo 34 % Poliakov, kym 30 % by zostało pracovať v Poľsku. Podobné prieskumy uskutočnené na Slovensku, v ČR a Maďarsku ukázali, že obyvatelia týchto krajín majú na počudovanie menší záujem o prácu v západnej Európe ako Poliaci, napr. len 30 % Čechov, 26 % Slovákov a 20 % Maďarov (js)

SPOMIENKA NA ALFONZA ŠKVAREKA

Prednedávnom, 10. januára 2005, našu krajanskú obec navždy pustil ne-
stor belianskych krajanov Alfons ŠKVAREK, jeden zo zakladateľov
miestnej skupiny Spolku Slovákov v Novej Belej.

Bol najstarším obyvateľom v obci. Narodil sa 17. augusta 1913 v Novej Belej, kde absolvoval aj Ľudovú školu. Život nemal ustlaný na ružiach. Mal len niekoľko rokov, keď mu ešte pred koncom prvej svetovej vojny zahynul otec. Časy boli t'ažké a on sám s matkou, ktorá sa neskôr druhýkrát vydala, sa z práce na neveľkom gázdovstve

nemohli užiť. Preto chtiac-nechtiac musel ísť mladý Alfonz slúžiť k svojmu ujovi do mlyna. Keď vyrástol na mládenca, oženil sa a hned sa aj pustil do výstavby vlastného domu, čo sa mu pekne podarilo. Šťastie mu však nad'a-

lej neprialo. Sotva sa totiž nastáhoval do nového domu, keď mu náhle zomrelo jediné dieťa a o niekoľko rokov aj manželka. Opäť ostal sám. Hoci po strate blízkych veľmi smútil a s ich odchodom sa dlho nevedel zmieriť, nezúfal. Po niekoľkých rokoch sa opäť oženil. Tentoraz však osud bol k nemu láskavejší. Spolu s manželkou vychoval päť detí, z ktorých jedna z dcér vyštudovala na Slovensku. Dožil sa 18 vnúčat.

Poznamenajme ešte, že Alfonz Škvarek bol odbojárom druhej svetovej vojny. Bojoval na rôznych frontoch a je nositeľom viacerých vyznamenaní. Za svoju aktivitu v krajanskom hnutí bol tiež vyznamenaný našou medailou Za zásluhy pre KSSCaS. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Smútiaca rodina

ODIŠLI OD NÁS

15. decembra 2004 zomrel vo Varšave veľký priateľ Slovenska a Slovákov, literát a vynikajúci prekladateľ zo slovenskej, českej, francúzskej a ruskej literatúry

JÓZEF WACZKÓW

Zosnulý bol veľmi aktívnym prekladateľom a zo slovenskej literatúry preložil desiatky diel, v tom o.i. lyriky P.O Hviezdoslava. Poslednou knihou, ktorú preložil do polštiny, bol krátky román P. Vilíkovského Večne je zelený (2004). Odišiel od nás dobrý a šlachetný človek, veľký priateľ Slovenska, ale aj Slovákov v Poľsku. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 11. februára 2005 zomrela v Mlynčekoch na Slovensku vo veku 81 rokov krajanka

MÁRIA VOJTAŠOVÁ (rodená Mihaličková)

Zosnulá bola členkou nášho Spolku takmer od vzniku MS SSP v Jurgove, ako aj dlhoročnou predplatiteľkou Života. Odišla od nás vzorná krajančka, starostlivá manželka, matka, babička, sestra a svokra. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 19. februára 2005 zomrela v Jurgove vo veku 79 rokov krajanka

MÁRIA VOJTAŠOVÁ

Zosnula bola dlhoročnou členkou nášho Spolku, ako aj horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajančka, starostlivá manželka, matka, babička, prababička a sestra. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Jurgove

Z KALENDÁRA NA MAREC

Záhradkári

Marcom sa začína, najmä v teplejších oblastiach, vegetačná sezóna, teda i postupná výsadba zeleniny. U nás je ešte chladno, preto s výсадbou musíme počkať, zato voľný čas môžeme využiť na predpestovanie zeleniny, prípravu priesad a úpravu pôdy na záhonoch. V prvom rade treba pôdu zrýbať, väčšie hrudky rozdrobit, vytvoriť záhony (široké 1,20 až 1,50 m.) aj s cestičkami medzi nimi (ok. 30 cm), no a rozhodiť na záhnoch hnoj alebo kompost (ok. 5 kg na 1 m²), ako aj priemyselné hnojivá. Priesady kapustovín, šalátu, zeleru a iných rastlín si môžeme dopestovať v parenisku bud' fóliovom kryte, kým teplomilnú zeleninu vysievame do debničiek alebo črepníkov a ukladáme v teplom parenisku bud' vykurovanom fóliovníku. Na črepníky a debničky treba položiť hliníkovú fóliu, ktorá odráža na rastliny viac svetla. Po vzidení a otužení rastliniek ich môžeme presadiť do pareniska alebo priamo na záhon, samozrejme pod podmienkou, že sa už ustálila vhodná teplota, v ktorej zelenina môže voľne rásť.

Ovocinári

v tomto mesiaci pokračujú (až do polovice apríla) v reze stromov a krov. Stromy majú v praxi rôzny tvar, ktorý formu-

jeme v prvých rokoch po vysadení. Preto si pri reze každý vyžaduje osobitný prístup. Zvláštnu pozornosť treba venovať vrcholovým púčikom jednoročných výhonkov, ktoré odrezávame len vo výnimočných prípadoch. Ako vieme, najprv začínajú rodiť časti koruny vo vodorovnej alebo ohnutej polohe. Naklánaním alebo ohýbaním vетiev zmiernime intenzitu ich rastu do dĺžky, čím podporíme zakladanie kvetných pukov. Treba to však urobiť rok vopred. Najspôsoblivejším prostriedkom na dosiahnutie včasnej a istej úrody je však slabo rastúci podpník, výkonný kultivar a primeraná výživa stromov. Preto je dobre pod stromami skypriť pôdu a zapracovať do nej maštaľný hnoj (2-3 kg na 1 m²) a trochu fosforečných i draselínnych hnojív. Musíme sa tiež ponáhľať so sadením stromov a krov.

Chovatelia

V marci je liahniarska sezóna v plnom prúde. Veľkú starostlivosť si vyžadujú najmä kúrence z umelej liahne. Prvé tri dni im musíme neprestajne svietiť (čím sa im dostáva aj potrebné teplo). Už koncom prvého týždňa treba mláďatám umožniť krátky pobyt vonku, čo im veľmi osoží. Postupne tento pobyt predĺžujeme. Húsatá a kačatá by pred koncom tretieho týždňa nemali mať prístup na vodu. Plávanie im umožňujeme, keď voda má

18°C. Dôležité je kŕmenie. Keď nemáme hotovú kompletную kŕmnu zmes, pripravujeme im náhradnú, v ktorej musí byť spočiatku nadrobno pokrájané vajíčko, miešanka obilnej tŕče, tvaroh, striedka bieleho chleba, pokrájaná pažítka alebo iný svieži zelený krm.

Včelári

Na stúpajúcu marcovú teplotu reagujú aj včelstvá. Najprv uvoľňujú zimný chumáč a robotnice začínajú intenzívnejšie kŕmiť matku, ktorá každý deň kladie viac vajíčok. Rozloha plodu narastá a zásoby v úli sa znižujú. Koncom mesiaca, keď teplota vystúpi nad 10°C, včely opúšťajú úl a uskutočňujú prvý jarný prelet. Obletujú okolo úľa a zbavujú sa nestrávených zvyškov potravy nahromadených cez zimu. Po návrate do úľa čistia jeho dno, vynášaju mŕtvinky uhynutých včiel a prenosiajú potravu zo vzdialenejších častí plástov do okolia plodu. V nasledujúcich dňoch, keď je teplo, zalistavajú ďalej a donášajú do úľa vodu, prípadne aj peľ, ak ho nájdú. Intenzita ďalšieho rozvoja včelstiev závisí od ich hmotnosti, od priestoru, ktorý majú v úli, od prínosu vody a peľu, ale za predpokladu, že majú na plástoch dostatočné množstvo glycidových zásob. Aby včelstvo nemuselo vyhrievať neobsadený priestor v úli, včelár ho musí po prvom prelete zúžiť tak, aby včely obsadili všetky ponechané plásty. Keď včely ne-nachádzajú peľ, treba im bielkovinovú časť potravy podávať vo forme náhradky obsahujúcej napr. sóju. (js)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou liečivou bylinou bude **palina dračia** (lat. *Artemisia dracunculus* L., pol. pioľun). Je to trváca rastlina pôvodom zo Sibíri, ktorá sa rozšírila aj v južnej Európe, ba ojedinele rastie aj u nás. Väčšinou sa však pestuje na väpenitej, dobre vyhnojenej a dostatočne vlhkéj pôde. Má 50 až 100 cm vysokú byľ, husto rozkonárenú, lesklú a holú, čo platí aj o vetvičkách; kvety sú guľovité, bieločervenkasté.

Na liečebné účely sa zberá v podstate celá rastlina (bez koreňov) krátko pred kvitnutím. Treba ju sušiť v tenkých vrstvách na zatienenom vzdušnom mieste. Palina dračia obsahuje najmä éterický olej s obsahom estragolu, triesloviny a horčiny. Má charakteristickú korenistú vôňu

horkastej chuti. V ľudovej medicíne sa palina používa ako prostriedok proti črevným parazitom, na vyvolávanie menštrúácie, ako močopudný prostriedok pri opuchlinách na vyháňanie prebytočnej vody a ako prostriedok zvyšujúci chuť do jedla a trávenie. Jeho podporovanie chuti do jedla uznanáva aj moderná medicína, ktorá navyše využíva palinu aj ako posilňujúci prostredok a antiskleroticum, čiže prostredok na liečenie zvápenatených tepien.

Palina dračia podporuje látkovú premenu. Odporúča sa ju používať vždy pred jedlom. Spôsob je veľmi jednoduchý – 1-2 lístky ok. 10 až 15 minút pre jedlom. Poznamenajme ešte, že vylúhovaním paliny v liehu dostaneme kvalitný aperitív. Jeho primiešaním do vína vzniká medicinálne víno, ktoré sa má piť trikrát denne len pred jedlom, a to v množstve 1-2

polievkové lyžice. U niektorých ľudí palina však vyvoláva alergiu, preto by ju nemali zberať holými rukami. (js)

KLÁRA JARUNKOVÁ

PO ZÁPADE SLNKA

Ked je v škole zber papiera, moja mamka vždy povie: - Chvalabohu.

A dá mi otcove noviny, časopisy a všetky nepotrebné papieri. Ked je zas v škole zber fliaš a starých handier, tak otec povie: - Chvalabohu.

A dá mi z pivnice všetky flaše a z kufrov mamine handičky. Potom je zle, ale ja som nevinný a nič sa mi nestane, lebo ja som dieťa a musím poslúchať otca aj mamu. Preto mám zber veľmi rád, ale najradšej zbieran železo, lebo vtedy chodíme s vozíkom a každý chce byť kôň.

My si vždy požičiavame vozík od Mišovho strýka, záhradníka.

V našej partii sú aj dievčence. Najprv sme ich nechceli, ale potom Mišo povedal: - Nech len idú s nami, ľahšie ich pustia do pivnice ako nás, lebo chlapcov sa boja, že im pojedia jablká.

Naozaj to bolo tak a nazbierali sme za tri vozíky. Ked sme už šli domov, stretli sme Špalu a on povedal: - Mohli by ste mi požičať vozík, mám tu jeden veľký šrot a sám by som ho neodnesol.

Mne sa to nepáčilo, lebo som chcel, aby sme mali viac, ale Mišo povedal: - Dobre. Kde ho máš?

Tak sme šli, lebo Mišo je náš veliteľ. Ked sme prišli pred Špalov, veľmi sme sa čudovali a Zuza povedala: - Toto nie je žiadeň šrot, ale riadne pec.

Bola to naozaj pec, a keď sme ju dvihali, videli sme, že váži 50 kg. Keď sme sa vracali zo školy, Špalova matka nosila do práčovne bielizeň a volala nás, aby sme jej pomohli. Špalu nešiel a povedal, že bude strážiť vozík, aby ho niekto neukradol.

Bielizeň aj so Špalovými košeľami sme poskladali do koryta a Špalova mamka šla

PRÍDI, JANÍK PREMILENÝ

**1. Prídi, Janík premilený, prídi k nám,
ja ti za klobúčik pierko dám.
Červenú ružičku, rozmarínček zelený,
príď, šuhajko milený.**

**2. Nevolaj ma, bo falošné oči máš,
rada za inými pozeraš.
Netrhaj ty pre mňa rozmarín zelený,
ani ružu červenú.**

[Redakcia, 1880]

The musical notation consists of three staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature. It contains lyrics in parentheses: '(pri-di, Ja-ník pre-mi-le-ný, pri-di k nám, ja ti za klobúčik pier-ko dám,)'. The second staff continues with the same key and time signature, containing lyrics: '(čer-ve-nú ru-žič-ku, ro-zma-rin-ček ze-le-ný,)'. The third staff concludes with the same key and time signature, containing lyrics: '(pri-ď, šuhaj-ko mi-le-ný.)' The notes are primarily eighth and sixteenth notes, with some quarter notes and rests.

zakúriť, ale hned zbadala, že nemá do čoho. Tak vykríkla:

- Ježišmária, niekto mi ukradol pec!

My sme nepovedali nič a šli sme rýchlo preč, aj Špalu šiel rýchlo preč. Ja som povedal: - Môžeš sa hanbiť, okradol si vlastnú matku, a preto budeš teraz chodiť špinavý.

Špalovi bolo do plácu a povedal: - Nevedel som, že mama bude dnes praf. A chcel som vyhrať ten futbal, aj tak by som vám ho bol požičal.

Povedal som mu: - Kmín má krátke nohy, lebo teraz vyhŕať figu drevenú.

Ale Mišo povedal: - Neotrávuj a buď ticho. Treba rozmyšľať, čo spravíme.

On Špalovi nadŕža a dáva mu aj hodiny z matiky. Potom sme chodili len tak a boli sme už hladní, ale Mišo rozmyšľal, tak sme museli čakať. Potom vydal rozkaz:

- Tesne po západe slnka sa stretneme na dvore. Každý pripraví ešte 10 kg šrotu, lebo je nás päť. Komu sa to nepáči, nemusí prísť.

My sme povedali, že prídeme, tak Mišo vzal vozík a šiel domov. Doma som začal upratovať kredenc a pýtal som si od otca 1 palacinkáreň, 1 plechovú vaničku z mojich detských rokov, 3 železné vidličky, ktoré mali len po 2 zuby, a 1 starú žehličku. Otecko mi všetko dal, lebo mama bola v obchode.

Ked prišla mama, začal som upratovať pivnicu a otcov varštat. Od mamky som dostal zlomenú sprchu, 1 a ½ metra reťaze, 2 pilníky a 4 kolieska z lyžiariských palíc, lebo otec odišiel hrať šach. Všetko som odniesol na dvor do vaničky, sadol som si na to a čakal som západ slnka.

Slnko ozaj zapadlo a potom sme všetko odviezli na školský dvor. Bolo toho veľmi veľa, len lavórov som napočítal sedem. Mišo povedal, že takto je pec nahradená, tak sme ju naložili na vozík a postavili u Špalov v práčovni.

Ked sme sa ukryli v tme, vošla do práčovne Špalova mama aj s otcom a my sme sa veľmi smiali, lebo otec povedal: - Čo si ty len za človeka, kriku narobiš pre nič za nič. Čo stále máš s tou pecou?

Teta Špalová sa čudovala a povedala: - Namojdušu, pobebe tu nebola! To sú časy, človek už aby vlastným očiam neveril!

Potom sme sa vozili na vozíku a každý bol chvíľu kôň a chvíľu kočiš. Potom nás volali rodičia a Mišo povedal Špalovi: - Druhý raz nerob sprostosti, lebo tak dlho budeš chodiť s krčahom po vodu, až sám do nej spadneš a dostanies sa do basy.

Špal nepovedal ani "š", ale my sme mu povedali, že futbal bude spoločný. Aspoň nám vozík ostal aj na druhý deň.

(Úryvok z knihy Hrdinský zápisník, Slniečko 2003)

PAVOL ŠTEFÁNIK
**SAMOV
ČAJ**

Samo ČAJka varí ČAJ,
To je pekná obyČAJ.

Ak si chceš hrať obliČAJ,
Samovi sa zalieČAJ.

Pošepkaj mu: „SAMO, VAR,
ved mäš na to SAMOVAR!“

A on milo povie ti:
že ČAJ vari pre deti.

Len mu ČAJník požičAJ!

**VESELO
SO ŽIVOTOM**

Malý Janko sa pýta mamičky: „Je to pravda, že som sa narodil o polnoci?“

„Áno, miláčik.“

„Dúfam, že som tă nezobudil!“

* * *

Jožko kráča po záhrade a zrazu zakričí na otca:

„Oci, je tá studňa hlboká... boká...á á á á á...?“

* * *

Ide slimák do obchodu s CD-čkami a hovorí predavačovi:

„Pustite mi to s tým zvieratom.“ Tam sa ozve: „Slimáčik, máčik, vystrč rôžky...“

Slimák: „Nie, to nechcem, dajte mi to zelené.“

A tam sa ozve: „Slimáčik, máčik...“

Slimák: „Dajte mi to červené.“

Tam sa ozve: „Tú, tú, tú...“

To si slimák vyberie, príde domov, pustí si cédečko a tam sa ozve: „Tú, tú, tú, slimáčik, máčik...“

* * *

Viktor sa vráti domov od zubára a mama sa ho hned pýta:

„Viktor, ešte tă bolí ten zub?“

„Neviem, ten pán doktor si ho totiž nechal u seba.“

JOZEF PAVLOVIČ

**DOST UŽ
BOLO ZIMY**

Snežienka je skorý kvet,
prebúdza sa prvá.
Hoci ešte snežik je
a zimný čas trvá.

Každá bielu hlávku má,
vyzváňajú nimi,
aby ich jar počula:
Dost už bolo zimy.

**MALUJTE
S NAMI**

Mladí priatelia, vašou úlohou je vyfarbiť obrázok a zaslať ho na adresu redakcie. Vaše práce odmeníme slovenskými knihami. Z posledných sme vyzrebovali: Kristínu Vontorčíkovú z Veľkej Lipnice a Kamila Krištofáka z Szaflar.

JANNE AHONEN

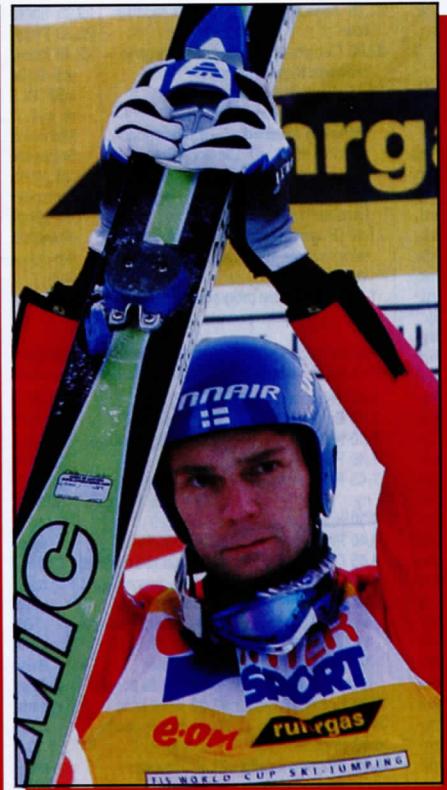
Toto meno dnes nenecháva nikoho na pochybách, že ide o jedného z najlepších lyžiarskych skokanov na svete. Keď si voľsakedy pred skokmi dával na tvár ochrannú masku, volali ho človek v maske, zdôrazňujúc tým jeho tajomnosť a málkovravnosť. Dnes, keď skáče v okuliarnoch, lebo maska mu vraj prinášala smolu, volajú ho mlčanlivec, čo nie je celkom pravdou. On tomu nedoporuje hovoriac: *sme tu preto, aby sme skákali a nie aby sme sa smiali*, ale jeho tréner Tommy Nikunen tvrdí, že v jeho mužstve práve Janne hrá úlohu „rozveselovača“ a majstra čierneho humoru.

Tak či onak 28-ročný Janne Ahonen v tejto sezóne tak veľmi zdôminoval lyžiarske skoky, že už v podstate takmer nikto neverí, aby mohol s ním vyhrať. Z prvých 12 pretekov o Svetový pohár vyhral 11 a len raz skončil na druhom mieste. Bolo to práve počas Turnaja štyroch mostíkov, keď mu po troch suverénnych víťazstvách štvrté prvenstvo takmer spred nosa „uchmatol“ rakúsky skokan M. Hoellwarth. Potom sice ochorol a na druhej strane začala postupne stúpať forma Adama Małysza, ktorý zanedlho vyhral štyri preteky o SP, ale aj tak do konca januára (kedy píšeme tieto riadky) jeho bilancia vo Svetovom pohári je úctyhodná – 12 víťazstiev a obrovský bodový náskok nad ďalším pretekárom.

Dá sa povedať, že J. Ahonen má už prakticky isté víťazstvo vo Svetovom pohári. Otvorená je iba otázka, či vyhrá aj majstrovstvá sveta v Oberstdorfe?

Janne Ahonen začal trénovať skoky na lyžiach v rodnom Lahti už ako päťročný chlapec. Jeho otec je krajčír a matka pracovníčka závodu na výrobu rybárskych potrieb. Má brata, ktorý sa volá Pasi a taktiež skáče (dodnes), ibaže o niečo slabšie ako Janne, ktorý už ako 15-ročný vybojoval titul majstra sveta v kategórii juniorov. O rok neskôr sa po prvý raz dostal na pódium v súťaži o Svetový pohár v kategórii seniorov. Je vysoký 184 cm, má hmotnosť 66 kg. Dobre ovláda angličtinu, aj keď po anglicky nerád hovorí. Jeho koníčkom je motorizácia, presnejšie preteky dragsterov, čiže vozidiel, ktoré za necelých 5 sekúnd dokážu dosiahnuť rýchlosť 500 km/hod. V tejto súťaži dokonca vybojoval titul majstra Fínska a Škandinávie.

Ešte prednedávnom sa hovorilo, že psychika nie je jeho najsiľnejšou stránkou. Neraz dokázal prehrať takmer vyhrané preteky, takže sa začalo usudzovať, že najlepšie obdobie má už za sebou. On si však z toho nič nerobil a štartoval ďalej. Trikrát vyhral prestížny Turnaj štyroch mostíkov a vlni po prvý raz zvíťazil aj v celkovom hodnotení Svetového pohára. Teraz je opäť veľký. Tvrdí,

že je to zásluha jeho rodiny. V lete sa oženil s Tilou Jacobsonovou, s ktorou má syna Mica. Práve pre nich navrhol a postavil pekný dom, v ktorom odpočíva po každých úspešných pretekoch. Zatiaľ ešte nevie, ako dlho bude pretekať. Možno 2 a možno ešte 3 roky, ale rozchodne nie dlhšie. - *Potom už budem príliš starý – žartuje zachmúrený, ako pristalo na typického Fína.*

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

THE BRAND NEW HEAVIES

Takto sa volá jedna z čelných britských hudobných formácií v oblasti tzv. acid džezu. Založili ju v polovici osmedsiatych rokov: hráč na klávesových nástrojoch a bubeník Jan Kincaid, gitarista Simon Bartholomew a basista Andrew Love Levy, ktorí sa búrili proti prehnánym prostým motívom pop, aké vtedy vládli v médiách. Fascinovala ich černošská hudba, prehľbený rytmus funky a soul. Odrazom tejto fascinácie bola debutová platňa, ktorá bola vlastne jedným z impulzov začínajúcich v hudbe módu na tzv. acid džez, trvajúcu prakticky dodnes. V skupine pôsobilo niekoľko znamenitých speváčok – najprv Jay Williamsonová, ktorú zanechalo vystriedať N'Dea Davenportová z Atlanty a po piatich rokoch Siedah Garrettová. V súčasnosti v skupine spieva 25-ročná Nicole Russová, ktorú vlastne pritiaholi do tejto formácie podobné hudobné fascinácie.

Skupina vydala doteraz vyše desať albumov. K najlepším patria najmä *Heavy Rhyme Experience Vol.*, ako aj *Brother, Sister*, ktorá obsahuje tak známe hity ako: *Dream On Dreamer, Close To*

You, Back To Love a Midnight At The Oasis. Najnovším albumom skupiny (vyšiel na začiatku februára t.r.) je *Allabouttfunk*, ktorý si hned získal veľkú obľubu aj na poľskom trhu a znamenite sa predáva. Poznamenajme ešte, že koncom marca t.r. skupina The Brand New Heavies navštívi Poľsko a bude koncertovať o.i. vo Varšave. Milovníci hudby sa teda majú na čo tešiť. (jš)

PULÓVER S PLASTICKÝMI VZORMI

Velkosť: 8 – 10 rokov

Materiál: 500 g modro-šedej vlny zn. Perleta luxus ((100% akryl; 100 g = 285 m.)

Ihlice: č. 3 a č. 4, okrúhla ihlica č. 3

Skúška očiek: 18 očiek x 25 r. = 10 x 10 cm

Vzory: podľa nákresov

Postup práce. **Predný diel:** Začneme na ihl. č. 3 na 94 očiek. Vzorom 1/1 upletieme 5 cm. V poslednom riadku patentu rovnomerne priberieme 20 očiek. Pokračujeme na ihl. č. 4 nasledovne: 1 okr. očko, 8 očiek hráškový vzor, 1 očko obr. džerzej, 13 očiek vzor. č. 1, 14 očiek vzor. č. 2, 13 očiek vzor. č. 1, 1 očko obr. džerzej, 12 očiek hráškový vzor, 1 očko obr. džerzej, 13 očiek vzor č. 1, 14 očiek vzor č. 2, 13 očiek vzor č. 1, 1 očko obr. džerzej, 8 očiek hráškový vzor, 1 okr. očko. Vo výške 52 cm uberieme na priečrnik stredných 14 očiek a po stranach 1 x 3, 2 x 1 očko. Ukončíme vo výške 57 cm.

Zadný diel: Pletieme ako predný. Na priečrnik uberieime o 3 cm vyššie stredných 14 očiek, po stranach 1 x 3, 1 x 2 očká a ukončíme vo výške predného dielu.

Rukávy: Začneme na ihl. č. 3 na 46 očiek. Vzorom 1/1 upletieme 5 cm. V poslednom riadku patentu rovnomerne priberieme 4 očká. Pokračujeme na ihl. č. 4 nasledovne: 1 okr. očko, 10 očiek hráškový vzor, 1 očko obr. džerzej, prvých 6 očiek vzoru č. 1, 14 očiek vzor č. 2, posledných 6 očiek vzoru č. 1, 1 očko obr. džerzej, 10 očiek hráškový vzor, 1 okr. očko. Počas pletenia priberieme na rozšírenie rukáva po oboch stranach 6 x 1 očko v každom 13. riadku, pribraté očká pletieme hráškovým vzorom. Vo výške 41 cm ukončíme.

Zostavenie: Diely zošijeme. Na okrúhlu ihlicu naberieime okolo priečrníka 96 očiek, vzorom 1/1 upletieme 8 cm a ukončíme. Pás prehneme polovicou do vnútra a prišijeme.

(Podľa Katarínky – Pletená móda jar – leto 2004)

■ - hladko
□ - obrátene

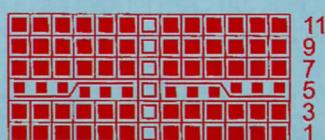
■□■ - 3 očká krížiť vpravo: 1 očko na pom. ihl. za prácu nasledujúce 2 očká hladko, 1 očko z pom. ihl. obrátene

■□■ - 3 očká krížiť vľavo: 2 očká na pom. ihl. pred prácou, nasledujúce 1 očko obrátene, 2 očká z pom. ihl. hladko

■□■■ - 6 očiek krížiť vpravo

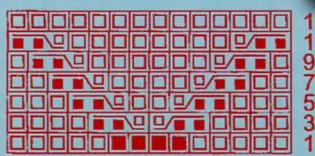
■□■■ - 6 očiek krížiť vľavo

Vzor. č. 1

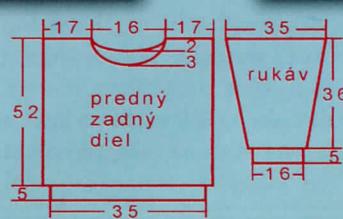

Párne riadky pletieme obrátene

Vzor. č. 2

Párne riadky pletieme ako sa očká javia

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

REZNE ASTRA. 600 g prerasťteného bôčika, 3 vajcia, 80 g hladkej múky, olej alebo mast' na vyprážanie, 20 g masla na potretie, soľ.

Prerastený bôčik pokrájame na menšie kocky, dva razy zomelieme, hodne osolíme, rukami dobre spracujeme a necháme do druhého dňa v chlade odležať. Z odležaného mäsa sformujeme rukou na mokrej doske tenké rezne, ktoré obalíme cestíkom pripraveným z vajec rozšľahaných s múkou a v rozpálenom oleji alebo masti vyprážime. Hotové rezne potrieme roztopeným maslom. Podávame so zemiakovými hranolčekmi a s tatárskou omáčkou.

SIRČIANSKE GULKY. 500 g zemiakov, 200 g hrubej múky, 150 g pečeného alebo vareného mäsa, 50 g škvariek, 1 menšia cibuľa, 2 strúčiky cesnaku, 40 g masti a 1 cibuľa na poliatie, mleté čierne koreniny, soľ.

Polovicu zemiakov uvaríme v šupke, olúpeme a pretlačíme. Druhú polovicu zemiakov olúpeme a surové postrúhame. K pretlačeným a postrúhaným zemiakom pridáme múku, osolíme a vypracujeme cesto, ktoré na tenko vyvalíkáme. Mäso (akékoľvek) a škvarky zomelieme, pridáme cibuľu posekanú nadrobno, rozotretý cesnak, trocha soli, mleté čierne koreniny a dobre premiešame. Vyvalíkané cesto pokrájame na štvorce, do každého dáme trochu mäsovej zmesi, obalíme ju cestom a sformujeme gulky, ktoré uvaríme v osolenej vode. Uvarené dáme na misu a polejeme mast'ou, v ktorej sme upražili do ružova cibuľu pokrájanú nadrobno. Podávame s dušenou kyslou kapustou.

CHLEBOVÁ POLIEVKA. 150 g staršieho chleba, 60 g masla, 80 g kořenovej zeleniny, 2 dl kyslej smotany, 1 vajce, trošku mletého muškátového kvetu, soľ, pažítka alebo zelená petržlenová vňať.

Tvrď chlieb pokrájame na kocky, oprážime na masle, zalejeme oso-

leným zeleninovým vývarom a rozvaríme. Potom ho pretrieme spolu so zeleninou a opäť povaríme. Pred podávaním polievku ochutíme mletým muškátovým kvetom, pridáme vajce rozšľahané v kyslej smotane a nadrobno posekanú pažítku alebo zelenú petržlenovú vňať.

ŠALÁTY

ŠALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY.

600 g kyslej kapusty, 100 g cibule, 20 g údenej slaniny, 20 g cukru, voda, ocot, soľ.

Vriacu vodu s octom, soľou a cukrom vylejeme na kapustu s pokrájanou cibuľou. Prikryjeme ju a necháme vychladnúť. Potom ju premiešame a polejeme rozpraženou údenou slaninou pokrájanou na kocky. Cibuľu môžeme pridať aj po sparení kapusty, avšak sparená je chutnejšia.

MÚČNIKY

ČOKOLÁDOVÁ BÁBOVKA.

120 g masla, 220 g práškového cukru, citrónová kôra, 2,5 dl sladkej smotany, 5 vajec, 400 g hrubej múky, 1 balíček prášku do pečiva, 80 g čokolády alebo 20 g kakaa, 20 g masla a 20 g strúhanku na vymästanie a vysypanie formy, čokoládová poleva alebo vanilínový cukor na posypanie.

Maslo vymiešame s cukrom, pridáme žltky, postrúhanú citrónovú kôru a miešame 30 minút. Potom pridáme polovicu múky a smotanu. Nakoniec zlžahka primiešame z bielkov ušľahaný tuhý sneh súčasne so zvyšnou múkou zmiešanou s práškom do pečiva a s postrúhanou čokoládou alebo preosiatým kakaom. Cesto nalejeme do maslom vymästenej a strúhankou vysypanej formy a pomaly pečieme asi hodinu. Upečenú a vychladnutú bábovku vyklopíme, polejeme čokoládovou polevou alebo len posypeme vanilínovým cukrom.

Cokoládová poleva. Zmäknutú čokoládu vymiešame s kúskom masla dohladka. Ak je poleva hustá, rozrieďme ju vriacou vodou. (js)

Weterynarz

CHOROBY JAGNIAT

(DOKOŃCZENIE Z NR. 2/05)

Dyfteryt – jest kolejną, najczęściej spotykaną chorobą jagniąt, objawiającą się podwyższeniem temperatury ciała, ślinotokiem i rozwolnieniem. Błona śluzowa pyska jest zaczerniona i nieznacznie opuchnięta. Oddech staje się sapiący, połączony z rzężeniem, czasem pojawia się kaszel z wykrztusiną a niejednokrotnie występują zmiany w okolicy szpary racicznej. Choroba trwa 4 – 20 dni i przeważnie zwierzę pada.

Posocznica krwotoczna – ostra forma tej choroby przebiega pod postacią ogólnego zakażenia. Najczęściej porażone bywają drogi oddechowe, występuje zapalenie płuc, przy którym pojawia się wyciek z nosa i oczu, bolesny kaszel, ogólnie osłabienie. Na przebieg choroby mają wielki wpływ warunki utrzymania zwierzęcia. Dlatego stworzenie dobrych warunków choremu pomaga i prowadzi do wyleczenia.

Dezynteria jagniąt – jest chorobą bardzo niebezpieczną, powodującą wielkie straty i spustoszenie w pogłowiu młodych. Zakażenie następuje przez jamę gębową, w czasie ssania mleka z brudnego wymienia. Pojawia się ono w ciągu pierwszych 3 dni życia jagnięcia, czasami jednak już w kilka godzin po urodzeniu. Występuje silne rozwolnienie, kał bywa z domieszką krwi, kolor jego także zmienia się od jasnożółtego do bardzo ciemnego. Chorą jagnię traci apetyt, przeważnie leży i w krótkim czasie ginie. Walka z tą chorobą powinna opierać się na zapobieganiu przez umiejętne żywienie oraz pielęgnację kotnych matek i jagniąt.

Różycowe zapalenie stawów. Chorobę wywołują te same bakterie, co i różycę świń. Przebiega ona w formie zapalenia płuc lub częściej jako ostre i przewlekłe zapalenie stawów. Charakterystyczne objawy to zapalenie płuc, opłucnej a także osierdzia. Pierwsze objawy to: osowiałość, temperatura do 41°C i więcej, ilość oddechów zwiększa się. W czasie choroby występuje ka-

szel oraz wyciek z oczu i nosa. Następnie pojawia się kulawizna i silny obrzęk stawów. Kulawizna ta raz się zmniejsza, raz zwiększa. Chorze zwierzęta przeważnie leżą, niektóre poruszają się na zgiętych kończynach. Najlepszym środkiem w walce z tą chorobą jest stosowanie surowicy przeciwróżycowej.

PORÓD U OWIEC

Niepokój kotnej owcy, oglądanie się na boki i szukanie legowiska – to znaki zbliżającego się porodu. Przyglądając się uważnie takiemu zwierzęciu spostrzega się, że wargi sromowe i wymię są wyraźnie obrzękłe a w wymieniu pojawia się siara. Owce z wyraźnymi objawami zbliżającymi się porodowi oddziela się od stada i umieszcza w uprzednio przygotowanym kojcu. Kojce urządza się w oborze lub owczarni w miejscu suchym, widnym i zabezpieczonym przed przeciągami. Trzeba przy tym pamiętać, że kojce dla kocących się owiec powinny być dokładnie odkażone roztworem kreoliny (4 łyżki stołowe na 1 litr wody) lub świeżo przygotowanym mlekiem wapiennym. Wełnę wokół wymienia i na wewnętrznej stronie ud trzeba wystrzyc, aby nie przeszkadzała jagnięciu w ssaniu. Owce, które wykazują objawy zbliżającego się porodu, należy pozostawić w bezwzględnym spokoju, ponieważ łatwo się płoszą i uciekają, co może źle wpłynąć na przebieg porodu. Poród odbywający się właściwie jest zwykle poprzedzony wzmagającym się niepokojem zwierzęcia oraz słabymi bólami (parciem). Bóle te występują u owiec na kilka godzin a czasami nawet na jeden dzień przed porodem. Sam poród trwa u owiec krótko, zwykle nie przedłuża się ponad 30-40 minut. Przebiega on na ogół bez przeszkód i nie zachodzi potrzeba udzielania pomocy. Zdarzają się jednak wypadki, że owca nie może się wykocić. Przeszkodami w normalnym przebiegu porodu mogą być: 1/ za duże jagnię; 2/ nieprawidłowe ułożenie jagnięcia (rodzi się z podwiniętą główką, lub nóżkami albo od razu z czterema nóżkami); 3/ nieprawidłowe położenie płodu (w poprzek macicy); 4/ słabe bóle porodowe. Jeśli owca nie może okocić się w ciągu 2–3 godzin, należy wezwać lekarza. (jś)

PRAWDNIK

PŁACA MINIMALNA W R. 2005

Od 1. stycznia 2005 roku wysokość płacy minimalnej zmienia się. Do końca 2004 roku wynosiła ona 824 złote, zaś od nowego roku została podwyższona o 25 złotych miesięcznie i wynosi 849 złotych. Jest to wzrost o 3 procent, choć związkomcy apelowali o większą podwyżkę. Nie oznacza to, niestety, że wszyscy pracodawcy muszą tyle pracownikom zapłacić. Zgodnie bowiem z artykułem 6. ustawy o minimalnym wynagrodzeniu płaca pracownika w okresie pierwszych dwóch lat może być niższa i wynieść: w pierwszym roku pracy – 679,20 zł a w drugim – 764,10 zł.

JEDNOLITE ORZECZENIA W EUROPĘ

Orzeczenia sądów jednego kraju członkowskiego Unii Europejskiej w sprawach cywilnych i handlowych są uznawane bez dodatkowej procedury we wszystkich innych państwach Unii. A zatem pod żadnym pozorem sądowi, który uznaje takie orzeczenie, nie wolno wracać do badania istoty sprawy. Nie może on też badać, czy sąd za granicą był właściwy wydać to orzeczenie. W Polsce orzeczenia zagraniczne są uznawane tylko pod warunkiem tzw. wzajemności. Oznacza to, iż polski sąd pozwoli wykonać zagraniczne orzeczenie tylko wtedy, gdy zagraniczne sądy godzą się na wykonywanie wyroków sądów polskich.

LECZENIE W UE

Od 1 maja 2005 roku możemy leczyć się za darmo nie tylko w swoim kraju, ale także w innych krajach Unii Europejskiej. Dotyczy to jednak tylko tych pacjentów, którzy muszą być poddani badaniom diagnostycznym lub leczeniu niedostępнемu w Polsce. Aby to załatwić, chory, jego małżonek lub przedstawiciel ustawowy mogą złożyć wniosek o takie badania lub leczenie. Najpierw musi je zaopiniować lekarz ubezpieczenia zdrowotnego, specja-

lista w tej dziedzinie z tytułem naukowym profesora lub doktora habilitowanego. Potem należy się z tą prośbą zwrócić do ministra zdrowia, ale można to zrobić tylko za pośrednictwem konsultanta krajowego w dziedzinie medycyny właściwej dla danej choroby. Część wniosku, wypełniona przez lekarza, musi być przetłumaczona na język angielski przez tłumacza przysięgłego. Konsultant ma 14 dni na zaopiniowanie wniosku, po czym przekazuje go do Biura Rozliczeń Międzynarodowych.

JAKI CZYNSZ?

Ostatnio otrzymaliśmy od czytelników Života ze Śląska kilka zapytań dotyczących wysokości czynszu w roku 2005. Odpowiadamy zatem, że czynsz za mieszkanie w kamienicy prywatnej może w tym roku wzrosnąć maksymalnie o 10 procent. Nie wchodzą w to jednak opłaty niezależne od właściciela, czyli koszty prądu, gazu, wody czy wywozu nieczystości. Ponadto podwyższanie czynszu lub innych opłat za używanie lokalu nie może być dokonywane częściej, niż raz na 6 miesięcy. Osoby mające problem z zapłatą czynszu mogą ubiegać się o tzw. dodatek mieszkaniowy. Przysługuje on osobom, których dochody nie przekraczają 175 procent najniższej emerytury (czyli 984,50 zł) w gospodarstwie jednoosobowym i 125 procent (czyli 703,20 zł) w gospodarstwie wielorodzinnym. Dodatek może być przyznany, jeżeli tzw. normatywna powierzchnia mieszkania w przeliczeniu na liczbę osób nie przekracza limitów (np. 35 m. kw. na 1 osobę oraz 40 m. kw. dla 2 osób). O dodatek należy się starać we właściwym urzędzie gminy.

Właściciel kamienicy może wypowiedzieć stosunek prawny do lokalu, jeśli lokator nie dotrzymuje umów. Miesięczny okres wypowiedzenia obowiązuje w sytuacji, gdy lokator używa lokalu w sposób sprzeczny z jego przeznaczeniem, np. nie płaci czynszu alebo wynajął mieszkanie bez zgody właściciela. Okres wypowiedzenia wynosi 6 miesięcy, jeśli właściciel zamierza zamieszkać w należącym do niego lokalu. Koszty przeprowadzki lokatora ponosi właściciel. (jś)

HVEZDY O NÁS

BARAN (21.3.-20.4.)

Zmocní sa ťa melanchólia, zamyslenie nad minulosťou, čo bude, našťastie, trvá krátka. S novou energiou sa pustíš do práce. Na obzore sa črtá menší flirt, preto neodmietaj pozvania na spoločenské stretnutia. Zatiaľ máš trochu horšiu finančnú situáciu.

BÝK (21.4.-20.5.)

Momentálne ťa trápi nepríjemná situácia doma. Musíš byť trpezlivejší a zhovievavejší než doteraz, lebo ináč sa mraky nerozptýlia. Nemysli si, že vsetci sú proti tebe. Ide len o isté nedorozumenie, ktoré treba objasniť. Dobre výsledky v práci ti zlepšia náladu.

BLÍZENCI (21.5.-21.6.)

Si trochu sebavedomý. Nezabúdaj však, že čím človek viac vie, tým má viac pochybností a ty sa musíš ešte veľa naučiť. Vypočuj si rady a názory priateľov. Keď si potom všetko pokojne premyšlís, vyviazneš aj z najťažnejšej situácie.

RAK (22.6.-22.7.)

Čoskoro sa objaví prvá predzvesť úspechu – v práci i osobnom živote. Už je isté, že tvoje finančné ťažkosti sú len prechodné. Nečakane sa ti splní dávne želanie, na ktoré si už zabudol. Prídu ti sice do cesty isté komplikácie, ale si s nimi poradíš.

LEV (23.7.-23.8.)

Ondlho dôjde k stretnutiu, ktoré ti pomôže vyriešiť veľmi dôležitú záležitosť, ktorá ťa oddáva trápi. Potom sa budeš môcť plne venovať realizácii svojich plánov. Neváhaj, pusť sa čím skôr do toho. Tvoji blízki ti pomôžu dosiahnuť cieľ.

PANNA (24.8.-23.9.)

Čaká ťa niekoľko služobných cest a jedna z nich ti prinesie prekvapenie. Len si daj pozor, aby sa toto dobrodružstvo neskončilo nejakými komplikáciami. Keď sa rozhodneš, konaj energicky a rozhodne, keďže váhanie by ti nič dobré neprinieslo.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Mesiac začneš v dobrej nálade a niektoré úspešne vyriešené záležitosti ti ju ešte zlepšia. Podarí sa ti splniť aj záväzky, ktoré ti už dlho ležali na srdci. Tvoj zdravotný stav a aj finančná situácia sú, dá sa povedať, v poriadku a nemusíš sa o nič trápiť.

ŠKORPÍÓN (24.10.-23.11.)

Vyhýbaj sa nejasným situáciám, aby ťa nestrelili väčšie nepríjemnosti. Bolo by škoda pokaziť si mesiac, ktorý ti má priniesť úspechy v práci, ba aj v srdcových záležitostiach. Osoba blízka tvojmu srdcu sa presvedčí, že tvoje úmysly sú vážne a prijme tvoju ponuku.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Niektoré otázky, ktoré sa ti zdali jednoduché, ba aj lákavé, stratili na atraktívnosti. Nerozhoduj sa hned a počkaj. Možnože vysvitne, že je o čo bojovať. Dôležité budú aj problémy kohosi blízkeho, s ktorými sa spája aj tvoje osobné štastie.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Už dlhší čas uvažuješ o riešení istej súkromnej záležitosti. Vyzerá na to, že najbližšie dni budú rozhodujúce. Neträgt sa však, situácia je priaznivá a podľa všetkého sa iste rozhodneš správne. V práci istý čas to nepôjde hladko. Naša rada: nemiešaj sa do cudzích záležitostí.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Nemusíš si zbytočne komplikovať život, všetko sa bude vyvíjať zdarne. Len zachovaj pokoj a chladnú krv a konaj premyšlene. Čoskoro dostaneš lákavú ponuku zaujímavej práce. Upozornil si na seba nekonvenčným spôsobom riešenia problémov. Budeš mať o čom rozmyšľať.

RYBY (19.2.-20.3.)

Nasadil si ostré tempo, ktoré ti nedovolí nudíť sa. Aj doma máš veľa práce, ale milé ovzdušie a uznanie najbližších ti urobí veľkú radosť. Oddávna plánovaná dovolenka sa ti vydarí. Zaslúžil si si ju. Dobre si oddýchneš a streneš zaujímavú a milú spoločnosť. (jš)

NÁŠ TEST

Oslní vás luxus?

1. Aké udeľovanie cien vás najviac zaujíma?

a/ Nobelovej ceny – 9; b/ Filmových Oscarov – 8; c/ Grand Prix – 6; d/ Výhra niekol'kych miliónov – 3.

2. Šaty robia človeka – súhlasíte s týmto názorom?

a/ Áno – 0; b/ Nie, ale vyzdvihujú osobnosť – 3; c/ Nesprávnej osobe nič neponomôže – 6; d/ Vôbec nie – 9.

3. Čo pocitujete, ak vás priateľ prekvapí mimoriadne veľkorysým darom?

A/ Som mu zaviazaný – 6; b/ Lichotí mi to – 0; c/ Vďačnosť – 3; d/ Nedôverčivosť, čo asi tým sleduje – 9.

4. Aký diamant najlepšie zodpovedá vašej osobnosti?

a/ Veľký, pekne vybrúsený – 0; b/ Surový, nevybrúsený – 3; c/ Priemyselný – 9; d/ Malý, superčistý – 6.

5. Ktoré svietidlá vám vytvárajú príjemnú atmosféru?

a/ Krištáľový luster – 0; b/ Útulná stojatá lampa – 9; c/ Halogénka – 3; d/ Malé rozmiestnené reflektory – 6.

6. Aký televízny seriál sa vám páči?

a/ O priateľoch – 9; b/ O rodinnej dynastii – 0; c/ O sympathetickej rodine – 6; d/ Ne sledujem ich – 3.

7. Máte možnosť spoznáť svoj rodom kmeň. Koho by ste najradšej chceli mať medzi predkami?

a/ Putovných remeselníkov – 9; b/ Dobrodruhov – 6; c/ Aristokratov – 0; d/ Umelcov bud' objaviteľov – 3.

VYHODNOTENIE

0-20 bodov: Vytúžený luxus – nech by bol akýkoľvek – vo vás vždy vyvoláva obdiv. Vašou devízou je – chciet' niečo vlastniť'. Očarený považujete sluby za realitu, a potom sa čudujete, ak zdanie klame a je tu iba holá skutočnosť.

21-42 bodov: Nenecháte sa tak ľahko oslniť. Napriek tomu si radi predstavujete, že ste na výslní očarujujúceho luxusu a nemusíte sa už o nič staráť. Veľmi dobre viete, že sa tým odávate iba svojim snom. Sny sa však občas splnia. Jedného dňa to tak možno bude aj vo vašom prípade.

43-63 bodov: Zaujímate sa len o jadro problémov. Nech je jeho obal akýkoľvek pekný, vás pohľad sa bezpečne zavŕta do hlbok a nemilosrdne odhalí prehnane sluby, ktoré majú ďaleko od reality. Nenecháte sa oslniť luxusom. Väčšinou ho odhalíte ako bezcennú atrapu. (jš)

MENO VEŠTÍ

MARIÁN – veselé, usmiate, pôsobivé a rozkošné meno.

Obyčajne tmavý blondín buď tmavovlasý, priemerne vysoký, štíhly, driečny, má okrúhlú tvár s pravidelnými črtami a rovným, skoro gréckym nosom. Má sivé alebo hnedé oči, kučeravé a niekedy aj rovné vlasy, sangviničkú a občas až cholericú povahu. Ponáša sa spravidla na otca, taktiež veľmi driečneho.

V detstve býva trochu rozmaznávaný, nielen matkou, ale aj babičkami, tetami a známymi, čo má spočiatku rád, ale neskôr ho to začína rozčulovať. V škole sa učí dobre, tým viac, že je inteligentný. Rád číta, má veľa vedomostí, aj keď sú dosť povrchné. Je výrečný a každého vie prehovoriť. Býva však aj druhý typ Mariánov –

skromný, nesmelý, bojazlivý a slabý (srdce, nervy, pľúca). Je ich však podstatne menej.

Marián sa veľmi stará o svoj zovnajšok a chce byť vždy pekne oblečený. Učí sa dobre, ale nesystematicky, nie je bifľovač, skôr pracant. V škole má vždy šťastie; rozkošná nonšalancia, istota a sladké oči adresované učiteľkám mu získavajú ich zhovievavosť. Podobne je na štúdiách. Má veľký úspech u dievčat, nielen v škole, ale aj v zamestnaní. Kamaráti ho nemajú príliš radi, možno preto, že mu trochu závidia jeho šťastie a úspechy. Marián býva dobrým učiteľom, hercom, úradníkom, občas dôstojníkom. Žení sa s peknou, milou, rozvážnou, ale trochu utiahnutou ženou, ktorú má veľmi rád. Mávajú jedno a niekedy dve deti. Ako manžel a otec je dobrý, ale nie vzorný, lebo všetky zväzky a platné normy ho trochu unavujú. Najlepšími manželkami preňho by boli Anny, Marty, Ireny či Kristíny, ktoré by si ho vedeli podmaňiť, čo by mu nebolo na škodu. (js)

– Vyzeráš tak oddýchnuto! Bola si na dovolenke? – pýta sa Viera kamarátky.
– Ja nie, ale môj šef.

Príde nová učiteľka do triedy a vidí, že je tam iba jeden žiak.
– Kde sú ostatní? – pýta sa.
– To veru neviem. Ja som školník a toto je kotolňa.

Matka na plné ústa nadáva dcére:
– Si arogantrná, bezočivá, lenívia...
– Nekrič tak, mama, musia susedia vedieť, ako si ma vychovala?

– Mami, je len týždeň po svadbe a Mišo išiel spať do obývačky!
– Nič si z toho nerob, dcérenka. Aj Pánbožko na siedmy deň po tolkej práci oddychoval.

Jano sa stal otcom trojčiat. Kamarát Fero mu gratuluje:

– Usmialo sa na teba šťastie.
– Čoby usmialo. Doslova sa zarehotalo!

Matka kričí na syna:
– Učiteľka sa mi v škole sfažovala, že si fajčil v triede. To nemôžeš ísť na chodbu čo?

– Za mojich čias bola tá muzika naozaj lepšia – krúti hlavou babička u vnučky.
– Ale, babi, ved' je to zapnutý vysávač.

V kupé sedia mladík a istá slečna. On sa využije, vyloží si nohy na sedadlo a hovorí jej:

– Prepáčte, ale som taký unavený, že si nohy ani necítim.
– Podľa toho zápacu by som povedala, že vám asi zdochli.

* * *

Hovorí priateľka priateľke:

– Včera som prešla v autoškole inštruktorovi cez rozum.
– Hej? Ako si to dokázala?
– Jednoducho. Zadným kolesom.

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Ostatne, je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

– Kláštor – mier, pokoj; vchádzat doň – vnútorná radosť; bývať v ňom – pokojná staroba.

– Klučka – dostaneš zlú správu.
– Klzisko – tvoja situácia v najbližšom období je veľmi neistá.

– Kňaz – dostaneš sa ti pocta, uznanie a vysoké čestné postavenie.

– Kocky, hrať v ne – nepriateľstvo, spory, hádky.

– Konvica – v najbližšom čase dostaneš dobré posolstvo.

– Kopírovanie – čoskoro zažiješ veľkú zmenu.

– Kopytá – dostaneš veľmi príjemnú správu.

– Kravy – čaká vás v živote veľa šťastia; tučné – budete mať bohatú úrodu a výnosnú žatvu; chudé – čaká vás bieda a utrpenie; pásť ich a dojít – budete žiť v blahobytke a pohodlí.

– Kŕče – onedlho príde na teba nevolnosť.

– Krt – niekto bude s vami zle zaobchádzať.

– Kupovanie atramentu – príde k tebe návštěva s dobrou správou.

– Kúzelný prútik – máš v sebe skryté veľké sily. (js)

Zle umyté ruky lekárov alebo ošetrovujúceho personálu sú ohrozením pre zdravotníctvo. V Belgicku majú na svedomí ročne asi 115.000 prípadov infekcie pacientov, z čoho približne 4000 ľudí v dôsledku takto získanej nákazy zomrie. Príčinou častých infekcií je, že zdravotný personál si z najrôznejších príčin nedezinfikuje ruky po každom pacientovi, čím napomáha šíreniu mikróbov.

Mojsejovci – Na Slovensku v televízii Markíza je uvádzaný nový program. Manželia Braňo a Nora Mojsejovci si vyberajú 12 finalistov, ktorí budú tri mesiace bývať v ich dome a bojovať o dva milióny korún, ktoré tento manželský páár výhercovi slúbil. Jednou z podmienok postupu pre semifinalistov bolo: Vynadajte nám a postúpite! Malo to však malý háčik, postúpi iba ten, kto dokáže Mojsejovcom vynadať jediným slovom. Mnohí súťažiaci preto odchádzali sklamári. Z 21 semifinalistov vyberú Mojsejovci po sústredení vo Vysokých Tatrách 12 finalistov.

Vajce v tvare lyžice! Jedného rána sa čínska chovateľka Huang Yazhou zobudila na divné zvuky, ktoré vychádzali z kurína. Keď sa tam išla pozrieť, našla vajce, ktoré sa podobalo svojim tvarom na lyžicu. Ako sa sama priznala, nikdy nič takého ešte nevidela. Toto divné vajíčko je 8,5 milimetra dlhé a váži 35 gramov. To, že ide o pravzvláštny úkaz, dokazuje aj fakt, že Yazhou svoje sliepky vôbec nekŕmi umelým krmivom, ale len úplne obyčajným zrnom.

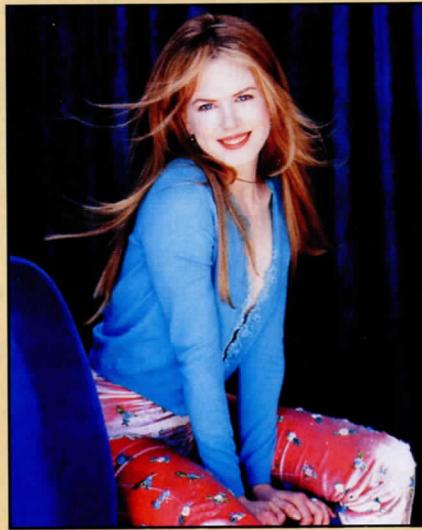
Princ Charles kľačal. Nedávno sa udala v britskom zámku Windsor významná udalosť. Následník trónu princ Charles tu usporiadal slávnostnú večeru pri príležitosti zasnúbenia s Camillou ParkerBowles. Camilla príšla v elegantnej červenej róbe a Charles v čiernom smokingu. Keď vošli do prijímacej sály, privítal ich veľký potlesk. Názory na pripravovanú svadbu sú rôzne. Ako prvá im zagratulovala kráľovná Alžbeta. Bez jej povolenia by sa snúbenci nemohli zobrať.

65 percent britskej verejnosti so svadbou súhlasí. Názory sa rôznia len v tom,

či by sa mal princ Charles stať kráľom alebo by mal trón prenechať svojmu staršiemu synovi Williamovi. Ako zásnubný došla Camilla prsteň, ktorý je dedičstvom rodu Windsor – v platine vsadený briliant s trojma diamantmi. Jeho cena je približne 400 tisíc zlottedých.

Nicole je opäť voľná. Je už verejným tajomstvom, že Nicole po rozvode s Tomom Crisom, s ktorým si adoptovala dve deti, hľadá muža, za ktorého by sa vydala.

Románik tejto svetoznámej austrálskej herečky s filmovým producentom Stevom Bingom mal však veľmi krátke trvanie. Austrálska herečka sa totiž len štyri mesiace po začiatku vzťahu so svojím priateľom rozšila. Údajným dôvodom ukončenia ich partnerstva je miliardárova neochota predstúpiť pred oltárom.

New York východu. V Moskve predstavili projekt skleneného mrakodrapu (340 metrov) s názvom Federácia. Po dokončení bude najvyššou obytnou budovou v meste s luxusnými apartmánmi a kanceláriami. Budovy spojené do jedného celku majú dokončiť koncom roka 2007.

Najmladší člen MENSY. Mensa je organizáciou, ktorá združuje ľudí s nadpriemernou inteligenciou. Jej najmladším členom je trojročný chlapec z anglického mesta Leeds. Chlapčovo IQ dosahuje 137, čím sa vďaka svojmu veku dostal medzi najvrchniešie dve percentá populácie Veľkej Británie. Malý Mikhail Ali pozná arabskú abecedu, dokáže sčítať a odčítať štvorciferné čísla a teraz sa učí násobenie. Svojich rodičov dokonca rád natáhuje tým, že zo žartu hláskuje slová pospiatky.

Súbor Zelený javor z Krémpečach

Súbor Spiš z Novej Belej

FS Kumoratky prezentuje Oravskú svadbu

Mali Spišiaci z Novej Belej

FASÍANGY – OSTATKY '2005

Foto: A. Klukošovská

Ludová kapela z Krémpečach

Mladá kapela Gribáčovcov z Podvylka

Rodinná kapela Lopuchovcov z Podvylka

Divadelná skupina Ondrejko z Podvylka

Malí tanecníci z Krempách v scénke s jasličkami. Foto: A. Klukošovská

Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce

adres biura Zarządu Głównego TSP:

ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: (012) 632-66-04, 634-11-27, 633-09-41

fax: (012) 632-20-80

e-mail: zg@tsp.org.pl

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A.

III/O Kraków 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972

Oferujemy:

- jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2,
- skład komputerowy,
- kompleksowe opracowanie prac,
- prace introligatorskie,
- wydawnictwa i inne

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VI</i> , (rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VII</i> , (rocznik), Kraków 2000	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VIII</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.IX</i> , (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
■ J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
■ Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
■ J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
■ H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
■ Miejsce w zdarzeniu <i>antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
■ Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
■ Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
■ Miasta i Miejsca, <i>Mestá a Miesta</i> , Kraków 2001, II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
■ Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
■ Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł